

ԾԱՂԻԿ ԿԵ ՀԵՐԱՏԱՐԱԿՈՒՆ ԵՐԵՐԸ: — Հա-
տը 40 փարա:

Բաժանորդագրին ԿԱՆՆԻԿ — Պոլսոյ համար տարե-
կան 45 դր: վեցամսեայ 23 դր: եռամսեայ 12 դր: —
Գաւառաց համար տարեկան 50 դր: վեցամսեայ 26
դր: եռամսեայ 14 դր:

Ռուսիոյ համար տարեկան հինգ րուբլի: Ռուսիշ եր-
կիրներու համար 12 ֆրանք:

Գաւառներէն դրոշմաթուղթ կ'ընդունուի:
Միայն երեք թիւ ապստիկ կը զրկուի: այնուհետեւ
բաժանորդագրին չը վճարողը կը դադրի թերթ ընդու-
նելէ:

Նշանուցման տողը 2 դր:

40 փարա

ԾԱՂԻԿ

Լ Ր Ա Գ Ի Ր

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — ԹԻՒ 9

ՇԱԲԱԹ

10 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1890

ՌՈՒՍԱՀԱՅՈՑ ԿԱՐԾԻՔԸ

ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՅ-ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՑ

Թիֆլիսի ամենօրեայ Նոր-Պար լրագրոյ
պատուարժան խմբագրութիւնը, որ կըր-
նայ նկատուիլ Ռուսահայ գրականութեան
և հասարակաց կարծեաց իրերէ ներկա-
յացուցիչ, «Ծաղիկ» ի Լրդ. թուոյն «Եր-
կու խօսք»ը արտատպելու առթիւ հա-
կերծ տեսութիւն մ'ըրած է Պոլսոյ Հայ
լրագրութեան վրայ: Կ'արժէ զայն յառաջ
բերել աստ, ցոյց տալու համար մեր ըն-
թերցողաց թէ՛ ի՞նչ գաղափար ունին
Պոլսոյ Հայ-լրագրութեան վրայ մեր ու-
սահայ եղբարք և ի՞նչ կ'ակնկալեն «Ծա-
ղիկ»էն:

«Մեր երկրում լաւ գաղափար չունին ընդ-
հանրապէս Կ. Պոլսոյ Հայոց թերթերի և նը-
րանց լրագրագետների մասին: Իրենք Պոլսե-
ցիները լաւ չեն խօսում Կ. Պոլսի Հայոց մա-
մուլի և այդ ապարիպում գործողների վրայ:
Այնտեղ թերթ հրատարակողները և կամ թեր-
թի գլխավոր աշխատակիցներն ընդհանրապէս
ուսումնասիրտ կամ համալսարանական և բազ-
մակողմանի դարգացման տէր մարդիկ չեն և
նայում են խմբագրի կոչման վրայ աւելի իւ-
րեւ փեսակի վրայ, և իրենք իրենց չը յար-
գելով, ինչպէս հին վարժապետները, այս ու
այն աղայի հրամանի գերի են:

Սա Կ. Պոլսի Հայ հրապարակախօսի ընդհա-
նուր պատկերն է, թէպէտեւ կարող են բա-
ցատուութիւններ եղած լինել և այժմս լինեն:

Այդ գրութիւնն ի նկատի առնելով, հա-
կանալի է այն սրտնեղութիւնը, որ պիտի
զգար և գանգատուելով արտայայտէր Կ.
Պոլսի հրատարակութեան հասկացող, ուղղամիտ
մասը: «Մի արժանաւոր, գործին նուիրուած,
իւր կոչումը հասկացող թերթ չունի՞ր»
խօսքերը շատ անգամ մենք լսել ենք Պոլսե-
ցիներից:

Մի օրինակ որ և ուղղամիտ թերթի կարի-
քն աւելի զգացուած էր այս վերջին տարիներ
ուսում և քանիցս էլ մեր թղթակիցները Պոլ-
սից գրել էին մեզ, որ մտադրութիւն կայ
մի նոր թերթ հրատարակելու: Բայց ցանկու-
թիւնը բարի ցանկութիւն էր մնում:

Այժմս ստանում ենք արդէն նոր կազմա-
կերպութեամբ, նոր խմբագրութեամբ հրատա-
րակուող «Ծաղիկ» շաբաթաթերթի երկրորդ
համարը:

Արդէն մենք ուրախ ենք, որ մի նոր թերթ
է լոյս տեսնում Պոլսում, անչա՛փ կ'ուրա-
խանանք, եթէ՛ այդ թերթը սպասուած թեր-
թը լինի, այսինքն լինի գործին նուիրուած
և չը նմանի այն տեսակ թերթերին, որոնց
մասին թէ՛ մենք և թէ՛ Պոլսեցիները լաւ կար-
ծիք չեն ունեցել և չունին:

Այս նոր կազմակերպուած շաբաթաթեր-
թի գլուխ անցնող անձնաւորութիւններն և
այդ թերթի մէջ երեւացող աշխատակիցները
յոյս են տալիս մեզ, որ «Ծաղիկ»ը կարող է
և մտադիր է լրացնել այն պակասը, որ ըզ-
գացում է Պոլսում:

Աստուած տայ որ այդպէս լինի և մենք կը
ցանկանանք, որ այդ թերթը հաստատման
թեամբ և ազնուութեամբ, անփոփոխ սկըս-
տունքներով գործէր այն երկրի և ժողովրդի
համար, որ ամենից աւելի կարօտ է անխա-
ղախ ուղեցոյցի:

Նոր-Պար, նախորդ թուով մ'ալ, «Ծա-
ղիկ»ի թղթին նկատմամբ խօսելով, ըսած
էր.

«Մեր ստացած շաբաթաթերթի առաջին
համարն արտաքին տեսքով բաւական լաւ
տպագրութիւն է թողնում և Կ. Պոլսում հը-
րատարակուող թերթերի վատ և փտած թղթ-
թին սովոր աչքին իսկոյն նկատելի է լինում
«Ծաղիկ»ի լաւ և սովոր թղթը:»

Գիտէինք արդէն, և նոր-Պարի վերո-
յիշեալ հատուածներէն ալ կ'երեւի, որ
մեր ուսահայ եղբարք աւելի խտապա-
հանջ են լրագրութեան նկատմամբ քան
թերթահայք: Ռուսահայ ընթերցողին հա-
մար առաջին փնտռուելու բանը, կարեւ-
որագոյնը թերթի մը գոյնը, ուղղու-
թիւնն, ծրագիրն է: Թերթահայոցս համար
ընդհակառակն ասոնք աւելորդ ծանրու-
թիւններ համարուած են: Թերթին ծա-
ւալը թո՛ղ մեծ լինի, ամէն տեսակ վնա-
սակար կամ անվնաս, օգտակար կամ ա-
նօգուտ, ժողովրդեան բարոյականը կազ-
մող կամ խանգարող գրութեանքներ հրա-
տարակէ անխտիր, կեղծէ, չողքորթէ,
խարէ: մնացեալն ի՞նչ կ'ուզէ թո՛ղ լինի:
Փո՛յթ չէ թէ ժողովուրդը բարոյապէս կը
փճանայ, կը վատթարանայ, փայթ չէ թէ
ազգը բարոյապէս և նիւթապէս անդար-
մանելի կերպիւ կը տուժէ լրագրութեան
անբարեխիղճ գործունէութեան պատճա-
ռաւ: Այս ամէնն առ ոչինչ կը համա-
րուին, Ազգն անզգայի կերպիւ դէպ ի
խորիւրատ կ'առաջնորդուի, և կարծես
կը սիրէ առաջնորդուիլ, և ո՛չ ոք, ո՛չ ոք
ձայն կը բարձրացնէ զգուշացնելու գնա ի
խորս անթնդ ոց գահավիժելէ: Եւ ո՛վ կը
համարձակի այդ փրկարար ձայնը բարձ-
րացնել, երբ կը տեսնէ թէ ընթերցողաց
ստուար մեծամասնութեան աչքն կուրա-
ցած, աւետեաց երկրի ճանապարհին վը-
րայ կը կարծեն զիրենք և պատրաստ են
իրեւ ինքերիմ թշնամի նկատուելու գնա որ
կը յանդգնի ուրիշ ճանապարհ ցոյց տալ
իրենց:

ԾԱՂԻԿԻ վերաբերեալ ամէն գործի համար պէտք է
դիմել:

Առ Տնօրէն-Հրատարակիչ ՅՈՎՆԱՆ Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ
Պոլիս, Լսկի. Զապիթէ, Պերպերեան Տպարան

درعليه ده اسكي ضبطيه زقاغده برريان مطبعه سنده

بالاقيان حوونان

HOVNAN PALACACHIAN

Rue Esski-Zabtié, Imprimerie N. Bérbérian
CONSTANTINOPLE

Եւ սակայն լրագրութեան տարիներու
ընթացքին մէջ քանդածը, աւերածը վե-
րաշինել, վերականգնել, լրագրութեան
գործն է դարձեալ: Այսպէս կը հաւա-
տամք մեք և այս հաւատքով գործի ձեռ-
նարկած եմք: Իրաւ է, լրագրութեան
քանդածը լրագրութիւնը չէ կարող մէկ
աւուր մէջ վերաշինել, բայց վերջապէս
կը չինէ. պէտք եղածն է համբերութիւն,
հաստատամտութիւն, տոկունութիւն:

«Ծաղիկ» կը կարծէ թէ այդ պայման-
ները կը կրէ յանձին և կը յուսայ ժամա-
նակաց ընթացքին մէջ արդարացնել թէ՛
թերթահայոց և թէ՛ ուսահայոց հասկա-
ցող մասին իւր վրայ դրած բարի ակնկա-
լութիւնները:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՃԱՇՈՒ ԱԻԵՏԱՐԱՆ ԸՍՏ ՂՈՒԿԱՍՈՒ

Ը. 49-57

«Եւ մինչդեռ նա խօսէր, զայ մնն ի արեւ ժողո-
վրդայեան եւ ասէ ցնա: մեռաւ դուստրն Բ. մի՛ ինչ
առիւտս տունը գրաւ:»

Յիսուս կը խօսէր, գիտէ՞ք. ո՞ւմ հետ —
կնկան մը հետ, որ ունէր տեռատեսութեան
ախտ. ուրեմն ըստ Օրինաց (Ղեւ. ԺԵ. 19-
21) պիղծ կնկան մը հետ: Այս կինն իւր բո-
ւոր հարստութիւն մոխած էր, տուած էր
բժշկաց, այլ սակայն ախտն աւելի զայրա-
ցած էր: Արդարեւ այս կինն այնպիսի մի հա-
ւատք կ'ունենայ առ տէր Յիսուս, մինչ զի
Փրկչին հազուատին ծայրերուն դաշիւը բաւա-
կան կը համարի իւր բժշկութեան: Կնոջ այս
հաւատքին հետ կցուած է նաեւ այն խորին
խոնարհութիւնն ու պարկեշտութիւն, որով
արժան չհամարիր անձամբ ծանօթանալ Փրկ-
չին և խնդրել բժշկութիւն: Այլ ամենագէտն
Տէր կը դառնայ ժողովրդեան և կը պնդէ թէ
«Զօրութիւն եւ յինչն»: Կինը տեսնելով թէ
իւր այս դադտնի գործն ի ծածուկ պահել
կարելի չէ, դողդալով կը փարի Յիսուսի ոտ-
ներուն որ անհուն սիրով ի ձայն քաղցր առ
առ կինն կը խօսի. «Քաջալերուէ, աղջիկ,
հաւատքդ փրկեց զքեզ. երթ ի խաղաղու-
թիւն»: Խօսքի այս ձևեր ունայն չէին, այլ
յայտարար էին կաթողին դրովոյն և գլխու-
թեան փրկչին անխտիր առ մարդիկ: Ժիշդ
այս ժամանակ առ ժողովրդապետն Յայրոս
լուր կը հասնի. «Մեռաւ աղջիկը. այլ եւս
ձանձրոյթ մի տար Յիսուսի»: Յայրոս տու-
նէն մեկնած էր իւր մէկ հատիկ և տաններ-
կու տարեկան հիւանդ աղջիկն մերձ ի մահ,
հոգեւոր ձգելով: Այլ որովհետեւ կը հաւա-
տար թէ Յիսուս է բարերար և փրկիչ, կը

փութայ առ Նա, կ'երկրպագէ և ոտներուն կը փարի. այլ ո՛րքան անհուն կը լինի Յայ-րոսի վիշտ, երբ կը լսէ իւր սիրելի աղջկան մահու բօթը. բայց աէր Յիսուս փարատելու համար այդ հրեայ իշխանի երկիւղը, և ցոյց տալու թէ ինքն է ոչ թէ միայն կեանք աշխարհի այլ և կենսասու, վստահաբար կը բարբառի ու Յայրոս:

«Մի՛ երկնջիր. միայն հաւատաւ եւ կեցցէ»:

Կարճ են Յիսուսի բանք, այլ սակայն կըտրուի և վճռական. նա միակ բան մը կը պահանջէ. — ՀԱՆՈՍՔ: Նա ամէն ատեն իւր բովանդակ վարդապետութեանց հիմն ու խարխիւ կը քարոզէր հաւատք եւ թէ: Այս եղաւ իւր գրեթէ վերջին խօսք առ իւր աշակերտս անդ ի լերինն Ձիթենեաց, երբ պիտի մեկնէր յերկրէ յերկինս. «Որ հաւատայ, կեցցէ»: Այս անգամ ևս Յայրոսէն նոյն բանը կը պահանջէ. և յետոյ իւր աշակերտներէն Պետրոսն ու Յակոբոս և Յովհաննէսն առնելով կը մտնէ ի տուն Յայրոսի, ի սենեակ հիւանդ աղջկան: Բայց է՛ր Յիսուս իւր այդ երեք աշակերտները միայն կ'առնու իւր հետ: Վասն զի Յիսուս չկամեցաւ որ այս հրաշքն հռչակուի, և թէ իւր աշակերտներէն այս երեքն՝ էին բաւական ի վայելութիւն: Իսկ ընդէ՛ր Տէրն այս երեք աշակերտաց այսքան պատիւ կ'ընէր և ոչ միւսներուն, որպէս յայտ է ի Պայծառակերպութեան անդ և ի Գէթսեմանի. անքննելի խորհուրդ է այս. Նա ինքն արդէն առական բացատրած է զայս. ինքն է միոյն չորսուղ հինգ տաղանդ, միոյն երկու և միոյն մի. Մատթ. ԻԵ. 15. և թէ այլ և այլ պարգևներ ունինք ըստ շնորհաց. Հովմ. ԺԲ. 6: Ոմանք ի վարդապետաց եկեղեցւոյ կը մեկնեն թէ այս երեք Առաքելաբ միւսներէն առաւել կաթոգին էին առ Տէր, ուստի Նորա մեծագոյն փառաց և Նորա վշտաց ականատես լինելու կոչուեցան: Եւ է այս առաւել հաւանական:

«Լային ամենեկեան եւ կոճէին զնա. եւ չաւառէ մի լայն, զի չէ մեռեալ, այլ ճնշէ»:

Այս կարճ խօսքով Յիսուս կ'ազնարկէ թէ ինքն է աէր կենաց և մահու, և թէ մահն այլ ևս ուրիշ բան չէր նոցա համար, որք պիտի հաւատային իրեն, եթէ ոչ քուն. «Զի ամենեքին Նմա կենդանի են»: Դուկ. Ի. 38: Եւ թէ դարձեալ. «Որ հաւատայ յիս, մի՛ մեռանայ, այլ կեցցէ ի յաւիտեան»: Յովհ. ԺԱ. 26: Յիսուսի այս խօսքին ունկնդիրք կարծելով թէ Յիսուս խաբուած է, այսինքն աղջկին ոչ թէ կը քնանայ, այլ խկապէս մեռած է, սկսան ծաղրել: Սոցա այս ծաղրելէն յայտնի է թէ ամէն կարելի փորձեր ի գործ դրուած էին՝ աղջկան արդարեւ մեռած լինելուն համոզուելու համար:

«Եւ նորա հանեալ զամենեկն արտա»:

Տէր Յիսուս կըտարելու համար նոցա անհաւատութիւնը, ի ներկայութեան նոցա ի յայտնութիւն իւր աստուածային փառաց հըրաշագործել արժան չհամարիր, ուստի կը հրամայէ ամենուն դուրս ելլել: Հրեայք այնքան հրաշներ ըրած ու տեսած էին, այլ տակաւին անհաւատ կը մնային, ծաղրելով զնա, որոյ խօսքին մէկ հրամանով ամէն տեսակ ցաւագարութիւնք բժշկուած և մինչև իսկ հովեր և ծովեր հնազանդած էին: Վերջապէս Յիսուս աղջկան ձեռնէն բռնելով, կը դնէ:

«Արի՛ կա՛ց, մանուկ դո՛ւ»:

Յիսուսի այս ճայնն բաւական կը լինի յարութիւն տալու աղջկան մ'որ մեռած էր,

մինչ զի աղջկան ծնողք զարմացան. և ի՞նչպէս չզարմանային, քանի որ միակ բարբառ մը, որ կ'ենէր աստուածաշունչ բերնէ մը, իսկ և իսկ կը խորտակէր մահը, կենաց յաւիտենական արեւը սփռելով ընդ ամենայն աշխարհ:

«Եւ Նա պատուիրէր մի՛ ումեք ասել որ ինչ եղեւ»:

Այս երկրորդ անգամն էր որ Յիսուս կը շնորհէր կեանք մեռելոյ: Առաջին անգամ յարութեան հրաշք գործեց ի Նային քաղաք, որ այնքան մեծ տպաւորութիւն ներգործեց ի ժողովրդեան, մինչ զի «Ահ կալաւ զամենեւին և փառաւոր առնէին զԱստուած և ասէին, թէ «Մարգարէ ոմն մեծ յարուցեալ է ի միջի մերում», և թէ «Այց արար Աստուած ժողովրդեան իւրում ի բարութիւն»: Յարութեան այս երկրորդ հրաշքն որ ի Կափառնայում գործեցաւ, Յիսուս կը հրամայէ գաղտնի պահել, անշուշտ չգրգռելու համար իւր թշնամեաց կատաղութիւնը, զի տակաւին հասած չէր իւր փառաւորութեան ժամը:

Արդ, վաղուան ճաշու այս աւետարանէն կուսանիմք,

Թէ ի Քրիստոս ճշմարիտ հաւատով միայն կարելի է փրկուիլ, մարմնով և հոգեով արդարանալ և արժանանալ յաւիտենական կենաց:

Թէ՛ նոքա, որք Աստուծոյ զօրութիւնն ու փառք կ'արհամարհեն կամ կը ծաղրեն, պիտի զրկուին վայելելէ նորա հրաշալի շնորհներն ու բարութիւնները:

Եւ թէ՛ «Կայ մարդոյ միանգամ մեռանել, և ապա դատաստան», յարութիւն ի կեանս:

ՎԱՅԱՆ Վ. ՏԵՐ-ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԳՈՂ ԱՌԱՔԵԼ

(Մանրավէպ ազգային կեանքի)

Ա.

ԵՐԿՈՒ ՂԵԻՏԱՅԻՆԵՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՋ

Խաչին շարաթ գիշերն էր: Մահաբոյր լուսնութիւն մը գրաւած էր ամբողջ Մայր եկեղեցին, և այդ ահագին հաստատութեան մէջ քահանայից համեստ խուցին պատուհաններէն միայն աղօտ լոյս մը կը պլպլար. հոն իւր անպաճոյճ խշուկին վրայ ծնորգաբաժ՝ պատարագի ձգողներն ծերունաւորք Տէր Յովհաննէս քահանայն մերթ արտասուալից աջօք Սաղմոս կը քաղէր և մերթ խանդաղատեալ՝ մարգարէին հոգեշունչ երգերէն, չորցած ձեռքերովը ալեհեր մօրուքն ողորդ հեղեղանման արտասուքը սրբելով, կը կոճէր անձը ու կը կրկնէր «Աստուած, քաւեա՛ զիս զմեղաւորս»:

Աստուծոյ ընտրեալն էր Տ. Յովհաննէս, սուրբի համբաւ կը վայելէր իւր հօտին մէջ, և նորընծայութեան սկսեալ ց'սոր ծերութիւն չէր ունեցած անվայել ընթացք մը, որ իւր վսեմ կոչումը նուազեցնէր: Համալսարաններու մէջ Աստուածաբանութիւն չէր ուսած, սակայն եկեղեցւոյ օրէնքն ու ժամասացութիւնները այնչափ քաջ ուսումնասիրած էր որ, կարելի չէր իւր առջև կէտի մը սըլալ մեկնութիւն տալ և կամ դրուածէն բան մը աւելի կամ պակաս կարգաւ եկեղեցւոյ մէջ ու չը յանդիմանուիլ. աններող էր ամէն անոնց որք արարողութեանց մէջ նորութիւն մը կը ներմուծէին և կամ կէտ մը

կը յապաւէին: մինչև իսկ երբ մոմ մ'աւելի կամ պակաս վառելու, բուրվառ մը բեմին այս կամ այն կողմը կ'սկսէր, շարական մ'աջակողմեան կամ ձախակողմեան դասէն սկսելու վրայ ըլլար խնդիրը, իսկոյն «փէտօ՛ փէտօ՛» (փայտ) կը պօռար ու խաղք խայտառակ կ'ընէր օրինազանցը, ո՛վ կ'ուզէր ըլլար. ո՛չ ոք ոխ կը պահէր Աստուծոյ քահանային դէմ, որովհետեւ իւր կմախացած անձը չէր որ կը գործէր, այլ այն եկեղեցասէր արի ոգին, որ վաղուց հրաժարելով յաշխարհէ, բոլորովին նուիրուած էր արարչին, երիտասարդութեան ժամանակ իւր անպարտելի արիւթեանէն խոյս տուող վիշտերը, խոր ծերութեան մէջ հետեղհետեղ գլուխ բարձրացնելով, դողցես կը ճգնէին ընկճել զինքն իրենց ծանրութեան ներքեւ. հազիւ վեց ամիս անցած էր այն ինչ՝ սրբալոյս միւսնին Սղաւնին դողցոյ ձեռքերէն դետին թափելով, ցմահ կամաւոր ապաշխարութեան երթարկած էր իւր անձը, և ահա՛ նորագոյն անգիմադրելի վիշտ մ' եւս:

Առաքելը — քահանային թողը — ձգողներն Ղեւտական ընտրեալ սերնդեան վերջին շառաւիղը, Աղճատաղցի հրոսակաւոր մը դըլուխն անցած՝ վայրագ շահատակութեամբ սարսափ կ'ազդէր ամբողջ Կիւրիւնցւոց. ապահովութիւնը գրեթէ կատարելապէս վերցըւած էր այն կողմերէն, և ո՛չ ոք կը համարձակէր քաղաքէն դուրս ելնել՝ առանց կետնքն ու ինչքը վտանգի ենթարկած համարելու. այլ եւս հասարակ մահկանացուներէն չէր Առաքել յաջ ժողովրդեան՝ յորմէ հետէ զոչ տխուրան ստանձնելով անառիկ լերանց ծերպերը քաշուած, սպառնալիք սպառնալեաց կը տեղացնէր իւր հայրենակցաց գլխուն: Հաղարաւոր ստակալի առաւաղներ կը յերկրութէին իւր անգթութեանց ու խժժութեանց նկատմամբ և ամէն մարդ ահ ու դողով պաշարուած՝ օր յօրէ կ'սպասէր Գող Առաքելի յեղակարծ յարձակումներուն և քսումներէ տեսարաններու, մանաւանդ Առաքելէցն ու Հայոց Առաջակալները՝ որոնք ակն յայտնի տնիրաւութիւն գործելով Առաքելի դէմ, իւր երեք տարուան նշանածը ձեռքէն խլած և ուրիշ մը հետ պսակած էին, բան մ'որ երբեք ներելի չէր ց'այն վայր Կիւրիւնցւոց մէջ՝ որք նշանաւորք կէս պսակ կը համարէին, և որ Առաքելին ևս շատ ծանր գաղով. վիրաւորեալ վագրի նման յուսահատութեան կատարած՝ միտքը դրաւ ամէն աններելի միջոցներով իւր նուազագէտ արժանապատուութեան և կորուսեալ սիրոյն վրէժը լուծել հաւառակորդներէն և անոնց պաշտպան աղքատ յին ջոջերէն:

Ուստի, նախ և առաջ ժողովրդեան նուիրական վայրէն՝ Մայր եկեղեցին՝ սկսելով, այն ինչ վշտահար տատը մեռարանին մէջ իւր տնառակ թոռանը դարձ, զղում և մեղաց քաւութիւն կը հայցէր յերկնից, ինքը վաղուց խորտակելով եկեղեցւոյ պատուհանին նիւերը՝ ներս սպրդած, և սրբավայրին գիշերային լուսնութեան մէջ կրկնապատկուած վեհութեանէն յետո ընկրկեալ՝ քարացած մնացած էր նոյն իսկ առաջին քայլափոխին: Խնկոց անմահական բուրումը, մամբուռ ակնախաղ հոյլը, ալէլուներու քաղցրանուագ ներդաշնակութիւնը, հոծ ժողովրդեան միահաղոյն միմունքը, կարծես արձագանդ կուտային երեւակայութեանը խորերէն, և հոն նոյն տաճարին մէջ՝ ուր հարիւրաւոր անգամ ջերմեւորութեամբ դոճարանութիւններ ուղղած էր Բարձրեւոյն, սպասաւորած էր անմահ

պատարագին, հաղորդակից գտնուած էր կենարար խորհրդոյն, և վերջապէս իւր Հօր սրբազան Տունը համարելով զայն «նա ռէք ո՛չ էք կարողք հաղորդել Աստուածային խորհրդոյն, առ դրունս ելէք եւ աղօթեցէ՛ք» գոչած էր բոլորանուէր երկրեղածութեամբ, ի՞նչպէս յանդերձէր սրբապղծութիւն դործել. արհաւիրք արհաւիրաց վրայ կը լեռնանային իւր առջեւ և գաւթին գերեզմաններէն յարութիւն առած բիւրաւոր մեռելաց ուրուականներ իրենց սպիտակ պատանքներով զառ զառ շարուած՝ վայրկեանէ վայրկեան կը պատրաստուէին վրան յարձակիլ, եթէ փորձուէր քայլ մ'եւս յառաջանալ. այն միակ բանը զոր չէր կարող ընել, կեցած տեղէն շարժիլն էր. «Բայց վերջապէս Գող Առաքելն եմ — ըսաւ ինքնիրեն» — իրրեւ ջերմեռանդ քրիստոնէայ երկար տարիներ պարտաւորութիւնս կատարեցի. ի՞նչ շահեցայ. — նուաստութիւն, անպատուութիւն, թուք ու մուր. այսուհետեւ ալ իրրեւ գող աւազակ չ'ալիտի թերանամ՝ պարտականութեանցս մէջ. վրէժ կը գոչեն քարացած սիրտս և ցեխտած պատիւս. եթէ իրրեւ փեսայ չը կրցայ պսակուիլ սոյն եկեղեցւոյ մէջ, գէթ իրրեւ աւազակ պէտք եմ սարսափ աղբել հոս յաճախող անխիղճ հակառակորդացս, և առ խորխոր յառաջանալով, մարմարեայ սանդուղներէն բարձրացաւ դէպ ի սեղան. Այդ աղջամղջին մթութեան մէջ ձեռքի պարկը լեցուց ինչ որ դուռ սեղանին վրայ, խաչ, աւետարան, սկիւն, աշտանակ, և լին, և այլն. յետոյ այցելեց կարգաւ աւանդատուները, պահարանները և այն ամէն ծակ ու ծուկը ուր գիտէր թէ պահուած էին եկեղեցւոյ թանկագին զգեստներն ու անօթները, և վերջապէս մէկ ժամուան մէջ կապտելով բարերարաց նուէրներով օժտեալ բազմաճիւղ եկեղեցին, մերկացոյց զայն իւր զարդերէն, և թողուց ախուր՝ իրրեւ հարսն այրիացեալ:

Կարգը Տիրամօր պատկերին եկաւ. ամէն օր աղայութենէն ի վեր ջերմեռանդութեամբ իւր լեցուցած էր մշտապէս կանթեղին մէջ, և մեծ հաւատք կը տածէր անոր զօրութեանը վրայ. այն միակ յանդգնութիւնը՝ զոր չէր համարձակեր ընել, ձեռք մխելն էր այդ հըրաշագործ պատկերին ուր սուրբ կոյսը, միածին որդին գիւղը, գլուխն ուսէն վար դէպ ի յաջ յեցած, մեղամաղձիկ ժպիտով մը յագոտտութիւն կը հրաւիրէր մոլորեալ ոչխարը. ընկերակցաւ աւազակապետը պահ մը սոյն տեսարանին առջև, ու ջանալով զսպել սրտին յուզումը, առանց իսկ հպելու պատկերին՝ մարեց առջևի վառուած տարտամ կանթեղը, և յափշտակած կողովութեանը թաւականանալով, հեռացաւ մերկացուցած եկեղեցիէն մտած ճամբովը:

Նոյն օրը պատարագիչը Տ. Յովնանէն էր. ժամկոչ թօլոն մեղմիւ ետ առաւ խցիկին դռան թաղեայ վարագոյրը և ամենայն պատկառանք ներս մտնելով, մաքուր սկաւառակի մը մէջ դրուած նուիրական ալիւրը ներկայացուց քահանային, որ ընդհատեց սաղմոսերգութիւնը ու սկսաւ տեսանալիս և «Այսօր անձառ» երգելով շաղիլ սպասը՝ զոր այն ատեն մի միայն քահանայը կը սրբազործէին և կենարար խորհրդոյն համար կը պատրաստէին. քաւորդ մը վերջ կոչեալը զարնուած էր և Աստուծոյ քահանայն՝ փիլոնն ուսը առած՝ իւր սիրեցեալ արարչի առնէն ներս կը մտնէր, բարձրաձայն «Տէր եթէ զըթուես իմ բանաս» գիշերային հսկման նախերգանքն ընելով: Տաճարէն ներս դէպ ի սեղան յառա-

ջացաւ թէ չէ, ի՞նչ տեսնէ — ո՛չ խաչ, ո՛չ աւետարան, ո՛չ սկիւն, ո՛չ բուրվառ, ո՛չ սաղաւարտ, ո՛չ զգեստ. բան մը, բան մը չէր մնացած եկեղեցւոյ անօթներէն ու սրբութիւններէն: Տխուր հառաչ մը դուրս թռաւ ծերունոյն պրկուած շրթունքներէն և գնաց պլլուեցաւ հսկայ խաչելութեան մը՝ որ զերծ մնացած էր գողին ճիրաններէն. պէտք չէր հարցաքննել թէ ո՞վ էր սրբապիղծը. նախադասութիւնը արդէն վայրկեանին իմացուցած էր իրեն որ իւր աւազակ թոռն էր այս մահացու ամպարշտութեան հեղինակը: Յայնժամ յիշեց քառասուն տարւոյ անցեալը և սկսաւ մի առ մի մտաբերել այն պարագայները որոնք վերաբերութիւն ունէին այս օրուայ ո՛հրին հետ. թէ՛ ո՞րչափ տառապած էր տեսնելով իւր հարսին ամուլթիւնը, թէ՛ տառապարի վերջ քանի՜ աղօթքներով, ուխտերով ու մատաղներով գրեթէ բռնի Աստուծոյ ձեռքէն կորցած էր իւր միամօր որդւոյն համար մէկ հափիկ գաւակ մը, Առաքելը՝ որպէս զի իրենց Քահանայական սերունդը չ'անհետանայ, և թէ՛ ինչ զոհողութեամբ եկեղեցւոյ օրինաց ու վարդապետութեանց շաղին մէջ կրթած էր զնա, որպէս զի նախնեացը նման արժանաւոր հովիւ լինի իւր հօտին, և այսօր այդ յոյսերուն բոլորն ի գերեւ ելնելով, գլուխովին հակառակ արդիւնք կ'արտադրէին: Խեղճ ծերուկը պարտաւոր սոյն յուսահատեցուցիչ դէպքերէն, տարածուեցաւ սեղանին առջև բազկատարած, ճիշդ այն տեղը՝ ուր քառասուն տարի յառաջ ուխտաբք և խնդրուածովք թու մ'ուզած էր Աստուծոյ, և մինչդէռ հոգին սպիտակազգեստ աղանձինքաւ նման յ'երկինս կը սլանար, ինք երկթացեալ շրթունքներովը լուռ ու մունջ բան մը կը մրմնջէր:

Թոռանը մահը խնդրած էր այս անգամ:

Բ.

ԱՌԱՋԱՆԱՑ ՈՐՁԸ

Քիչէ Մաղարան շատ հեռու չ'է Կիւրիւնէն. բնութիւնը կանխահոգութեամբ պատրաստած ըլլալու է այս փոքրիկ գիւղի մը չափ ընդարձակութիւն ունեցող քարայրը, որպէս զի ձմրան բուքէն ու ձիւնէն նեղուած կարաւանք իրենց բազմաթիւ գրաստներով ու բեռներով շարաթներ և երբեմն իսկ ամիսներ՝ ապստանին հոն, առանց ու եւ պատահական վտանգէ երկնչելու: Գող Առաքելը կահաւորած էր այդ քարայրը և իւր ջոկատին բնակավայր յատկացուցած. կահաւորում մը՝ զոր սակայն կարելի չէ բաղդատել մեր ամենայնոնեալ փողոցի խորխուրտ անակին ցնցոտեաց հետ իսկ, ըստ որում լեռնական կենցաղոյն ընտելացող անձանց համար անտանելի բեռներ և անհանդուրժելի նեղութիւններ են մեր արդուզարդերն ու ձոխ կարասիքը. ամէն բան իւր բնական վիճակին մէջ սիրելի է անոնց. ո՛չ մեր կակուղ օթոցները, ո՛չ փափուկ անկողինները, ո՛չ փայլուն կօշիկները, և ո՛չ բարեձև զգեստները գէթօի չափ նշանակութիւն ունին անոնց աչքին, և զարմանալի է տեսնել աւազակներ՝ որք գողութիւնը ո՛չ թէ իրրեւ շահագիտութիւն, այլ որսորդութեան նման իրենց քաջութիւնը փայլեցընելու քմահաճոյք մը նկատելով, իրենց՝ արեան գնով յափշտակած թանկագին կողովութեան անոր ասոր կը նուիրեն և իրենք յետին չքաւորութեան մէջ օրերով նօթի, ծարաւ, մերկ կը տառապին. կտոր մը թթութեամբ թան ու չոր հաց իրրեւ ուտեստ, կակուղ քար մը իր-

րեւ բարձ և ափ մը յարդ իրրեւ անկողին շատ խակ է իրենց՝ եթէ երբէք համարձակին գէթ ժամ մը հանգիստ քնանալ, առանց տասն անգամ որոտընդոտ ցատքելու. վասն զի անգամ մ'որ մարդ աւազակութեան շաղին մէջ ոտք կոխէ, վստահութիւն բառը իրեն համար բոլորովին կը կորսնցնէ նշանակութիւնը, և, թո՛ղ արտաքին յարձակումը, իւր մտերիմ ընկերէն իսկ կը կասկածի գրեթէ ամէն վայրկեան: Այս ընդհանուր օրէնքէ զերծ չ'էր կրնար մնալ Առաքել, մանաւանդ որ ինքը միայնակ ամէնէն վերջն եկած և հարիւրաւոր Աղճատաղցիներու գլուխ կանգնած էր, պարագայ մը որ ի հարկէ իւր ստորադասեալներու նախանձը պիտի գրգռէր, եթէ ամէն վտանգի յանդգնարար գիմազրուելու անվեհեր բնաւորութիւնը չարդարացներ իւր այս բարձր կոչման արժանաւորութիւնը, և չը հարկադրեր իւր ընկերները՝ իւր նկատմամբ կասկածելի ընթացքի մէջ չը գտնուելու, եթէ ո՛չ առ հաւատարմութեան, գէթ առ ահի:

Արշալուսի մօտալուտ գալուստը կ'աւետէին չրջակայ գիւղերու բազմաթիւ աքաղաղք: Աւազակաց որջին մէջ տեղը մոխրակուտին վերայ ծխացող կրկուտներուն վայրկեանական արծարծումը՝ մերթ ընդ մերթ աժգոյն լուսով մը կ'ողողէր քարայրին պատերէն խառն ի խառն կախուած զանազան հրազինուց հաւաքածոյին փողփողուն պողպատները, որոց ի ստորեւ մէյմէյ յարգաշեղչի վրայ հոն հոս անկանոն կերպիւ երկնցած դաժան աւազակներէ ոմանք ահուելի ելէջներով կը խորթային, ոմանք ալ ակռաները կրճատեցնելով սարսափելի յիշգրծներ կ'արձակէին իրենց քնոյն մէջ. այս պէտքալի արարածոց խմբին միմիայն Առաքելն էր արթուն, որ՝ օճախին գլուխն ընկողմանած՝ իրարու ետեւէ կը լեցնէր չըպուխն ու կը պարպէր: Յանկարծ նշանացի եղանակաւ մ'երիցս սուլեցին դրսէն. աւազակապետը ցատքեց տեղէն, զենքերն առաւ ու արթնցնելով իր երկրորդը, պահպանութիւնն անոր յանձնելէ վերջ դուրս նետուեցաւ. դռնէն քսան քայլ հեռի կ'սպասէր կարճահասակ ու խեղանդամ պահակ աւազակ մը:

— Ի՞նչ կայ, Կիւրօ, ինչո՞ւ կանչեցիր. հարցուց աւազակապետը պահակին:

— Մեծ որս մը պիտի ունենանք, տէր իմ, եթէ ձեռքէ չը փախցնենք:

— Ի՞նչէն գիտցար տեսնեմ, կաղ շնիկս, երազ տեսած չ'ըլլաս. եթէ սուտ ելնես, վա՛յ գլխուդ:

— Քաւ լիցի որ խաւած ըլլամ իմ քաջ տէրս, ի՞նչ հարկ, եթէ քիչ մը ծռիս և ականջդ գետնին տաս, սուտ չ'ըլլալս դու ալ կը հաստատես:

Աւազակապետը մէկ ձեռքը ատրճանակին ըլթակին վրայ դրած իւր նախազգուշութիւն, միւսովը գետնին ընկողմանեցաւ և ականջը երկրին տալով, պահ մը ամփոփ կերպիւ ըսկըսաւ մտիկ ընել հողը. վայրկեան մ'եւս և ահա յստակ յստակ սկանջին կը հասնէին հեռուէն, շատ հեռուէն, իրարու խառնուած ձայն, ձուռն, աղմուկ, երգ, խօսակցութիւն, բոլորովին անհասկանալի ձեւով:

— Ի՞նչ կը նշանակէ այս, Կիւրօ, ըսաւ աւազակապետը ոտքի կանգնելով:

— Կը նշանակէ որ մեզմէ չորս հինգ ժամ հեռի կարաւան մը կայ:

— Կրնա՞ս հաստատել թէ ո՞ր կողմէն կուգայ և ե՞րբ կը հասնի:

Այս անգամ պահակը ծռեցաւ և երեք

վայրկենի չափ գետինը մոտիկ ընկել վերջ, իւր անձին կարեւորութիւն տուող արհեստաւորի մը շեշտով ըսաւ .

— Հարաւէն դէպ ի մեզ կուգայ և առ առաւելն կէս օրէն վերջ այս տեղումքը կը հասնի :

Այսչափը բաւական էր Առաքելին իւր յատակագիծը կազմելու . ուստի թողուց պահակը , ու ներս մտնելով որջէն , սկսաւ մէյմէկ կիցի հարուածներով զարթուցանել ընկերները , որոնք առանց երկրորդ կիցի մ'ես սպասելու , վեր ցատքելով առին իրենց գէնքերն ու կրակին շուրջը լուրբեցան . քառորդ մը վերջ զինեալ աւազակախումբը ամենայն ուշադրութեամբ մոտիկ կ'ընէր գործադրելի հրահանգները . տառը հոգի բլուրին գլուխը պիտի կենային , հինգ հոգի կրճին բերանը , վեցը լերան ստորոտը , տասնեակը կամուրջին գլուխը , քսանը մացառներուն ետեւը , վերջապէս իւրաքանչիւր ոք իր որդեաղ տեղը պահուէր իր յանձնարարի պիտի բերէին կարաւանը , որ հաւանականաբար գետին եղերքը՝ մօտակայ ձորադաշտին մէջ՝ պիտի լնջանէր , և Առաքելին ատրճանակին երկրորդ պայթիւնը նշան համարելով՝ միահողոյն պիտի յարձակէին ու թալլէին ամբողջ հարստութիւնը՝ որ շատ մեծ բան ըլլալ կը յուսացուէր :

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ԳԱԼԵԱՔԱՅԻ

ՊԱՐՁ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՍԸ

Թանի մէջ ուշագրաւ յօդուած մը կարդացի Հասարակաց կրթութիւնն ի ձաբոն վերնագրով : Նիւթը քաղուած է Վեսասսինետրոգ Տեղեկագիր Հասարակաց կրթութեան նախարարին մակագրեալ 147 էջերէ բաղկացած ութածալ անգլիերէն տետրակէ մը , Մեծիկ 2^{րդ} տարւոյն 8^{րդ} ամսուն , այսինքն՝ 1890 օգոստոսին հրատարակեալ :

Ծարմնի կրթական նոր ծրագիրը կայսերական հրամանագրերով հրատարակուած է 1886-1887ին միայն . անկից առաջ ի ծարուն կրթական խնդրոյ մասին միայն փորձեր էին որ կատարուեցան : 1888ի վերջերը 25953 վարժարան կար անդ՝ 2,927,868 աշակերտք : Միայն մայրաքաղաքին չընկալքը կան 41 երկրորդական և 7 բարձրագոյն վարժարան : Ամէն ճիւղերու վերաբերեալ համալրարաններէ զատ , որք ընդ ամէնը 66¹/₂ ուսանող կը պարունակեն , կան նաև 46 երկուս վարժապետանոցներ , և բարձրագոյն վարժապետանոց մը , 23 իրաւագիտական , բժշկական , երկրագործական , լեզուադիտական , և 31 մասնագիտական վարժարանք , ինչպէս՝ տնտեսականութեան , ճարտարապետութեան , խուլ-համբերու , տնտեսագիտութեան , և ընդ 8 «Մաղկոց»ք կը լրացնեն այս գալուցական շրջանակը : Այս ցուցակին վրայ պէտք է աւելցնել ազգային մատենադարան մ'որ կը պարունակէ 16,782 հասոր շինական կամ ճարտական և 15,926 հատոր եւրոպական մատենք :

Մեր մէջ չ'են պակսիր մարդիկ որք տակաւին վայրենի վիկակի մէջ կ'երեւակայեն զձաբոնացիս : Այդպիսեաց համար կը բաւէ , առաջի աշաց ունենալով վերոյիշեալ թուանըշանները , պարզ բաղդատութիւն մ'ընել նոցա և Հայոցս զարգացման աստիճանին վրայ , բացորոշ ըմբռնելու համար թէ որչափ ետ մընացած եմք նոյն իսկ այն ազգերէն որք գեռ նոր սկսած կը համարուին ճանչնալ քաղաքակրթութեան բարիքները : Վ . ԳԱԼԵԱՔԱՅԻ

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԸ

ԱՌ Ե . Տ .

Ա .

Ո՛չ , չպիտի մոռնամ այն օրն , զի կան օրեր , ոյց յիշատակն անմոռաց կը մնան ի մեզ , օրեր վշտի , օրեր ուրախութեան , օրեր անձկութեան , օրեր գոհութեան : Այդ օրերէն մին էր Յուլիսի 19 . մթնոլորտն հրատոջոր , երկնակամարն հրեղէն գմբէթ մ'էր կարծես . վաղ իսկ ցամքած էր դեղ դալարն , ցամքած էր և հեղեղատն ուր այժմ՝ ինչպէս ամենուրեք՝ փոշին կը մրկէր . խորշակահար ինկած էին ծաղկունք և բոյսք . չոգին՝ որպէս թեթեւ մառախուղ՝ կը ծածկէր Պոլսոյ բարձրաբերձ աշտարակներն ու շէնքերն :

Արդարեւ հրոտից ամիս , հարկ է փնտռել հովասուն վայրեր , անտառակին եզրը կամ մեղմահոս աղբեր քով մի քանի ժամ ճաշակել բնութեան քաղցրութիւններն , դիտել հեռուն բուրաստանին կուտական պսակն , ծաղիկներով հիւսուած , հովտին լայնատիւրու մակերեւոյթն և կամ լճակին միապաղաղ հասկիւն . ո՛րքան քաղցր է գտնել այսպիսի տեղեր , ասպարէզք բանաստեղծական թռիչներու կամ կեդրոնք իմաստասիրական խոկմանց . հոն կը լսեն աղմուկը աշխարհի և պայքարը կենաց , հոն վշտեր ի բաց կը պարուրին , և կենաց օրերն կը սահին սա հեղամոմունջ առուակին պէս : Այլ յաճախ կ'ըսեմք . միթէ կա՞ն անխառն բերկրանք , և սիրտն չէ՞ ծով մի ալեստոտ . ե՛րբ արդեօք պիտի դադրին այս մրրիկներն՝ այնքան զայրագին , այնքան անհղատաստ . գուցէ յայնժամ , երբ այլ ևս խորտակուի մեր լաստափայտն և ընկղմիմք յանդուհոս ծովուց : Բայց եթէ գերեզմանն անդունդ մ'է , եթէ կեանքն երազ մի խորուսիկ , իցի՛ւ չբացուէին մեր աչերն ի լոյս կենաց և չտեսնէինք այս աշխարհն՝ որոյ մէջ աճած մի ծառատունկն անգամ քա՛ն զմեզ երկարակեաց է , այս երկինքն՝ որոյ աստեղք դարերով կը լուսազարդեն եթերային կամարն , և քանի՛ քանի՛ չիրմաց վերայ կը թափեն իրենց շաղն ու չոյ :

Բ .

Այս խորհրդածութիւնները կը յեղյոյզէինք մեր մոտց մէջ մանաւանդ Յուլիսի 19ին , երբ ի Գ . . . տան մը մէջ հանգիստտես կը լինէինք բարեպաշտ հոգւոյ մի յերկինս սլացման . մայր մ'էր նա , պաշտելի ձիւքերով օծեալ , առաքինի կին մի , հայ կնոջ տեսլականն . սա պիտի թողուր նոյնհետացն իւր միակ որդին , պիտի թողուր իւր հոգւոյ հատորն , և պիտի երթար հոն՝ ուր շատ սիրելիներ ունէր , ուր գնացած էին յառաջ քան զինքն՝ ամուսին , քոյր , որդի , ազգական , և կարծես սոքա տամէնքն ամէն անգամ իւր երազին մէջ եկած էին հրաւիրել զինք յերկինս յօթեան բազմադուարձ : Հէք կնոջ քունն քանի՛ խուլկեալ էր , երբ կը տեսնէր յերազի այն լուսազդեատ ողիններն , գունդ իւր սիրելեաց : Նոցա կարօտն էր որ կը ճնէր իւր սիրտն , և հէք կինն հիւանդ կը տառապէր : Ո՛րքան հիւժեալ էր նա , և սակայն տան յանձնաձիգ ողին էր , վերին խնամակալ՝ որ ամէն ինչ կը հոգար , և եթէ կար բան մի , զոր տառեւ անխնամ կը թողուր , այն իւր անձն էր գլխովին , կ'ուզէր հրաժարիլ դեղերէ , գուցէ շուտով երթարու համար յայն աշխարհ ուրկէ այլ ևս չպիտի վերադառնար , տաղտուկ կ'զգար կենաց գէմ , զի իւր տառապանքներն իրրեւ սև

սև ուրուականներ կ'երեւէին իւր աչքին , և սոսկում կը ձգէին իւր . բազմաշարժար էութեան վերայ :

Չուա՛ն կին , վսեմ նահատակուհիդ , քանի՛ք արդեօք պիտի ուզէին հասնիլ այն բարձրութեան՝ ուր ելած էիր բարեմասնութեամբդ , քո սիրելեաց սէրն էր՝ որ դրած էր ի քեզ այդքան տառապանք , սիրազուհի մը բոլոր անձնութեամբդ կը պատրաստէիր որդւոյդ բարօրութիւնն , և միակ որդիդ ունէիր տրիտուր մայրական սիրոյդ , որդիդ՝ որ կանգնած էր անկողնոյդ սնարքն՝ ընծայել քեզ կենսատու դեղն՝ նեկտարն անմահութեան , և արդեօք որդիդ սիրեցեալ չէ՞ր վշտացդ ամպերուն մէջն ծագած լոյս քաղցրածուալ :

Գ .

Բայց ի դուր էին այսքան խնամք , հոգք և տքնութիւնք . սէրն չպիտի կրնար ջնուցանել նորա սառած անդամներն . մայրն որոշած էր երթալ . հոն էր մահու հրեշտակն , զմայլած կը դիտէր այս կին , և օրհասի ժամերն կ'երկարէին . ուրախութիւնն կը պլպլար այն աղու և նուաղկոտ դիմաց վերայ . ի Ս . Տաճար երթալու պատրաստուող կնոջ մի ուրախութեան ճառագայթն էր այն . կը խզուէին հետ ընդ հետ աշխարհի հետ զինք կապող հանգույցներն . պիտի խորտակուէր և իւր ցաւոց ամրակուռ շղթայն . բայց ի՛նչպէս պիտի խզէր զինք որդւոյն հետ միացնող սիրոյ հանգույցն , ի՛նչպէս պիտի թողուր զնա մենութեան մէջ . աւա՛ղ , չունեցաւ քաջութիւն խակալ այս , որովհետեւ հնչած էր վերջին ժամն , և գիտունք կ'ըսեն թէ ո՛րքան քաղցրութիւն և հաճոյք կ'զգայ մարդ օրհասի ժամուն . իրօք կը տեսնէ նա ուրիշ երանաւէտ աշխարհի մը մուտքն , ուր պիտի թռչի հոգին իրրեւ նորափետուր թռչուն , վայելել անխառն բերկրութիւն . երջանիկ է մահն , և մահու ստուերք կը փարատին , երբ հոգւոյն ջահը կը վառի մռայլ գերեզմանի մէջ :

Երանի՛ որոց ննջենն , որովհետեւ կենաց վերջին օրն զմեզ պիտի տանի թե՛րային բնակարաններն , զի կեանքն է երազ դժնդակ , մինչ մահն զարթում բերկրաւէտ :

Եթէ մեռեալք պահ մի կարենային մեզ խօսիլ , պիտի րտէին հանճարեղ անձի մը սոխօսքն . ո՛հ , չէի կարծեր թէ մեռնին այսքան քաղցր և հաճելի ըլլայ :

Դ .

Այս սրտածաւալ բարի մայրն ուղեց բաժնուիլ իւր որդիին . ահա վերջին օրն , մահամերձին նուազեալ աչերն վերջին անգամ կ'ողջունեն Յուլիսի յորդարորբ արփին , սրտին հէք մեղմիւ կը բաղնէ կուրծքն տկար , և բաժանման մարմոքն չափելով ապաւնի երջանկութեան հետ , շուտեալ է փոքր ինչ , բայց հարկ է հոգւոյն ընդհուպ թողուլ զայդ վրտիւ և հիւժեալ մարմին նման այն մարդուն՝ որ կը լքանէ զիւր տուն , երբ կը տեսնէ զի այդ տունը դրաւեալ է վաղ իսկ և բոցերու մատնուած . քանի՛ հրճուանօք նորա հոգին պիտի արձակուի մարմնոյ կապերէն , գտնելու իւր կատարեալ երջանկութիւնն ու աղատութիւնն :

Եւ միթէ արժանի չէ՞ր այդմ . բարութիւնն եղած էր նորա ամէնէն զօրաւոր բնազդումն . սուրբ էին իւր մտածմունք , վսեմ էին իւր զգացմունք . կորովալիւր սրտիւ կը դուրբութար ոչ միայն իւր որդւոյն , այլ և համազգեաց վերայ , ներհուն իմաստասիրի պէս կը

խոհարար, և երբեք չէր անսաստած խղճի ձայնին, և ներքին դատաւորն չէր բողբոջած օր մի անոր դէմ որ և է չար գործի համար: Մեռաւ նա, և հոգին, անտեսանելի թիթեռնիկ, վերադարձաւ յերկինս: Իսկ որդին, այն գերագոյն իմաստասէրն, խելամուտ եղաւ թէ ասի չէր մահ, այլ երանաւէտ փոփոխումն: Քանի՜ քանի՜ անգամներ իւր արցունքի ծիածաններուն մէջն տեսաւ մօրը ժպտագին դէմքն, հրեշտակի կերպարան: այդ երեւոյթն բուժեց նորա խոցեալ սիրտն, այդ պատկեր յափշտակեց իւր միտքն: Նոր աշխարհի հըրապոյրներով գեղեցկացեալ այդ կին, շնորհաց այդ ոգին կուգար յաճախ որդեկին հարուստ երեւակայութեան մէջ՝ բազկաց մէջ ունեւոր քնքուշ և գեռափթիթ դասրիկ մի, Անանիսն, գիւրարթառամ ծաղիկ Ս... դրախտին, այնքան փափկիկ և չքնաղ, այնքան հանճարալիր, այնքան քաղցրաշուրթն առա՛ղ, այսքան յանկուցիչ ձիւղերն փոքրիկներու վերայ նոցա մօտալուտ մահուան նշաններն են, և իրաւունք ունին Հելլէնք օր կ'ըսեն: «Անոնք օր յոյժ մատաղսարի կը մեռնին, են սիրեցեալք ի դիւց»:

Ս. ԳԱՐԱՍԱՃԵԱՆ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԷՆ

ԲԱՐՁՐ ԴԱՍՈՒ ՀԱՅ ԻԳԱԿԱՆ ՍԵՌՆ

Ազնիւ բարեկամս,

Վեց ամիսն բաւական ժամանակ մը չէ՞ ուսումնասիրելու համար շատ բան մեր կեանքէն:

Գալէս ի վեր ճանչցայ շատ մը քննադատներ, որոց յաճախակի այցելութիւններն ընդունելով, կրցայ լաւ գաղափար կազմել նոցա բարուց և կրթութեան վրայ: — Ծոգեհանաւէն գուրս եղած օրս իսկ ինչ որ ուշագործութիւնս գրուեց, կարգ մը կանանց և օրիորդաց արտասանութիւնն էր, բան մը զոր ապա տեսայ և հաստատեցի բարձր դասու պատկանող իգական սեռի մէջ: Կը բաւէ երկու այցելութիւն միայն տալ այդ կարգի ընտանեաց՝ զարմացմամբ հարցնելու համար թէ այս տիկնայք կամ օրիորդք երկար ատեն թուրքիս բնակող անկուհիներ են: Մէն մի տառի կէսը դըրեթէ կը հնչեն, կամ բառը այնչափ կը փափկացնեն եղանակաւ մի որ կարծես Լոնտոնէ մեկնելէ յետոյ Նարոյի հանդիպելով եկած են աստ: Անկարելի է որ ուսեալ կամ այդպէս ճանչցուած օրիորդ մը (կը յարգենք բացառութիւններն) ճնորհակալ բառն արտասանէ ինչպէս կ'արտասանեն ամէն Հայ կամ Պօլսեցի այրեր, որք երբեք արուեստականութիւններ չեն մուծաներ դէթ առաջանութեան մէջ: Զեմ մոռնար սակայն յարել թէ մաքուր խօսելու մեծ ջանք կայ աստ առ հասարակ երկու սեռից մէջ ևս, պահելով հանդերձ օրուան նորութեանց կարգն դասուած շատ մը գաղափարն բաւեր ու բացատրութեանց թարգմանութիւններ, յաճախ աններդաշնակ և անխմտ, որոց կը վարժին՝ ընթերցմամբ մեծաւ մասամբ տեղական թերթերու: Խմբադիրներէ ոմանք իսկ ջատագովելով զայդ գրութիւն, կը խնդան անոնց վրայ ոյք հայերէնը իրենց թերթերէ սովորած չլինելով, զուտ հայերէն կը գրեն կամ կը խօսին: Քեզ համար նորութիւն է, գիտեմ, սիրելի բարեկամս, նոյնչափ ծիծաղելի, իմանալ թէ Պօլսոյ մէջ ինչ չինքն բաներով ալ կ'զբաղին:

Գրաւարի եւ աշխարհաբարի կռիւն դեռ վերջացած չէ, և գաղղիաբանութիւնն այս երկուքին մէջ մտած՝ չեմ կարող յուսալ թէ յաջողի օր մը հաշտեցնել զանոնք, զի ոչ գրաւարեանը և ոչ ալ աշխարհաբարեանը կրնայ հասկնալ երեւոյթները վերել կամ ասոր նման ասացուածոց բառական թարգմանութիւնը՝ որոց գործածութեամբ նորավարժ երիտասարդ խմբագիր մը, չ'զգուշանար այլոց կշռել տալէ հայերէնի մէջ ունեցած իւր հմուտութիւնը:

Տեղական թերթերու մասին գրել ուրիշ անգամի թողով, անցնինք մեր նիւթին, կանանց դասուն:

Պօլսեցի օրիորդք, ի բաց առեալ փոքրամասնութիւնը, կը խօսին մայրենի լեզուէ զատ մէկ երկու լեզուներ ալ, զորս օր մը օժիտին հետ կը թուեն: Գիտեն դաշնակ, յաջողակութեամբ կը զարնեն շարք մը թեթեւ պարեր, Մէնտըլընի, Վէպլերի, Մոցարտի հետ շատ գործ չունին, զի նոքա գերման ցուրտ հիդրիակներ են, թէպէտ այդ կտորներ շատ յարկադարաններու վրայ կը գտնուին: մեր դաշնամուրներ այդ գրութիւնները չեն կարող թարգմանել և մեր ականջներ կ'ունենդրեն զայնս ահաճութեամբ, եթէ ոչ կապկուտութեամբ: Նուագէն վերջ կը տեսնէք որ Օր. Նունիկ իւր Մատմագէլը (վարժուհի) կ'առնու սենեակը կը քաշուի: Իրեւ միջանկեալ, կ'ըսեմ որ Պօլսի Բարիզու չափ մեծ և ընդարձակ չը լինելով, կ'երեւի որ ընթերցողները Մատմագէլներ շատ և շուտ կը գրտնուին...:

Ի՞նչ կ'ընեն սենեկին մէջ: Պօլ և վերգիւնէի վրայ ընդարձակ... տեսութիւններ կը պարզէ տիրուհոյն ճաշակը կրթելու համար, սիրտը տրոփել տալու պղատնակաւ սիրով մը: Պէննարդէն ալ Սէնթիէրի երկին փափկութիւնը ի վեր հանելու համար՝ կը զուգակըլուէ ոչ-պղատնակաւ սէր պարունակող գրեանց հետ: Հէգ տիրուհոյն ներքին աշխարհը կերպարանափոխեալ, հաւասարակըլութիւնը կորսուած, կը շիկնի, կը շառագունի, կը դեղնի, կախուած աչօք բազմազէ Մատմագէլին շրթներէն դեռ պաշար կը պահանջէ իւր կիսավայրագ մտքին: Իրաւունք ալ ունի պահանջելու, զի հայրն ամսուն 29 ին կը վճարէ 500 մէջ միայն դրսէն աշխատողներու ամսականները և իրենց ճաշած համագա՛մներովը կը սնուցանեն՝ (յաճախ) ազգանձանօթ Մատմագէլն:

Ճաշի ժամուն վար կ'իջնեն Լամարթինի տաղերն ի ձեռին: Օր. Նունիկ տխուր է, բայց հայրը գոհ է, ծանրութիւնը վսեմութեան յառաջընթացն է: Այս տխրութիւն զոր իւր ծանրութիւն մի իջած կը հաւատայ նորափթիթ աղջկանը վրայ, Մատմագէլին տըւած հնարիւստ գոտափարակութեանը կը վերագրուի: Դուրս կ'եննեն երկուքն ի միասին, սպասուորը կը հետեւի նոցա, Մատմագէլը կը շատախօսէ, տիրուհին հանգարտութեամբ միտք կուտայ, նուաղկոտ աչերով շուրջը կը դիտէ մերթ ընդ մերթ, իրեն համակրելի երեւցող պատանեաց այլ եւս իմաստ մը պարունակող հայածքով կը նայի, ի մի բան, Օր. Նունիկ թէպէտ հազիւ 16 տարին թեւակոխած, ա'լ ըմբռնած է թէ ամուսնանալու համար անհրաժեշտ պայման է տառն հոգւոյ սիրտ տալ և առնուլ, այն յուսով թէ գէթ անոնցմէ մին խարերայ չգառնայ և ի սրտէ պաշտուի անկէ, առանց խտրութիւն գնելու նորա ինչ կամ ո'ր դասի պատկանելուն մէջ:

Կէս օրէ բաւական վերջ կ'ընդունի մի քանի ընկերուհեացն այցելութիւնը: Վէճ մը կը բացուի և բաւական բուռն կերպով՝ երկու սեռի հաւասարութեան խնդրոյն վրայ, կը յուզուին, կ'աղաղակեն, իրենց աչերը կը փայլատակի, կը քննադատեն զայրերը, բուռնով մանրամասնութեամբ նոցա անիրաւի ընթացքը, կանանց վրայ ստանձնած սխալ հեղինակութիւնը: Միւս կողմէ կը պաշտպանեն սայթաքող օրիորդները՝ արանց կողմէ իւր հրապուրուած և խաբեբայութեանց զոհ գացած: Օր. Նունիկի երիտասարդ եղբայրը, մի քանի օր հիւանդ պառկելէ վերջ, նոյն օր կ'ուզէ դուրս ելնել: Կը տեսնէ որ չապկիկն կուճակը փրթած է, քոյրը վեր կը կանչէ, սա կը դժկամակի, բայց Մատմագէլը սիրայօժար վեր կը ցատկէ երթալ կարելու է ֆէնտիին կոճակը: Այցելուհիք հայրերէնի կը փոխեն վիճաբանութեան լեզուն՝ օգտուելով Մատմագէլի երկար ատեն բացակայութենէն: Վերջապէս լսելի ընել տալու համար իրենց ձայնը կը յանձնեն ներկայից կարողագունին յօդուած մը գրել, ծածկանուամբ անշուշտ, կանանց վիճակը վերնագրով և զրկել զայն մեղամաղձոտ Հայ իմաստասիրին ի քննութիւն և ի հրատարակութիւն: Ըրին ինչ որ խորհեցան, և հրապարակագիր իմաստասէրն ափ ի բերան մնաց...:

Երկրորդ օրը սլայծառ օդ մ'էր դարձեալ: առաւօտի զեփուռն Օր. Նունիկի սիրտն գարնան հեշտաբոյր գուարթութեամբ կը ընդարայն անգամ ճամարտապէս Լամարթին կը կարգար Մատմագէլի հետ, երբ դուռը բացուելով՝ ծառայն Օր. Զարուհիի գալուստը իմացուց: Հիւրը ներս մտաւ, տրտում, տխուր, աչերը լալէն ուռած, սիրտը զեղած, շնչառութիւնը ընդհատուած մերթ ընդ մերթ փոքրիկ հառաչներով, պատկեր մը որ շատ աւելի հրապուրիչ է մեր փոքրիկ Գահարիկի դէմքին վրայ՝ որ հետը խաղալու համար երբ քիթը քիչ մը ուժով կը սեղմեմ, կ'սկսի լալ և լալէն վերջ կը շարունակէ դեռ ժամանակ մը իւր հատկեալ հառաչները: Անընդհատ ստիպմանց վրայ՝ կը բանայ բերանը Զարուհի և կ'սկսի արտաբեր սոխակի մը նման հոգեգրաւ խաղերով պատմել իւր նորարողութիւնը սէրն, և հետեւեալ բարդուած կնճիռներն: Այդ պատմութիւնը ամողջութեամբը յետոյ լսեցի: Կ'արժէ որ ողբերգակ Հայ հեղինակ մը զայդ գրի առնու և բեմն հանէ Միակեան խումբի ձեռամբ: անշուշտ եմ որ սոքա աւելի լաւ պիտի ներկայացնեն տոմարը:

Օր. Նունիկ՝ ընկերուհոյն պատմութիւններէն զգացեալ՝ բոլոր ջղերով կը գրգռի: Զարուհիոյն մեկնելէն յետոյ՝ կը պառկի, (միշտ) սպասուհիոյն յարգարել տալէ վերջ անկողինն: Խեղճն Յ ժամէն հազիւ կ'ենէ, դարձեալ կը կանչէ սպասուհին կիսազգեստն (միսո) արդուկել տալու, և կը նստի զբաղիլ ամենապարզ ձեռագործով մը, մոխի ընելով յուշիկ մը սրտին յերկրած և թեւադրած նորօրինակ պատմութիւնները: Կը տեսնէք որ, բարեկամս, դեռ տնէն դուրս չ'եկայ, և հաւտացէք որ տակաւին շատ ինչ կայ գրելու այս նիւթի վրայ, մնալով դեռ տան մէջ:

Խոստանալով կրկին և կրկին գրել Ձեզ մեր կեանքէն, ընդունեցէ՛ք յարգանքս: ՍԻՐԱՔ

Ա.Զ.Գ. «ԾԱՆԻԿ» Ի

«Ծաղիկ» թիւն սպառած լինելով, կը խնդրուի մեր այն ընթերցողներէն որոնք հաւաքածոյ կազմելու սովորութիւն չ'ունին, մեզ վերադարձնել այդ թիւը և փոխարէն ստանալ նոր թիւ մը:

ԱՐԱԳԱԾԻ ՇՐՋԱԿԱՅԻՐ

Արագած սարը գտնուում է Արարատեան Շիրակի և Արարանի գաւառներին սահմանի մէջ, որ արեւելքից և հարաւից բաժանուում է Արարատեան և Արարանի գաւառները, իսկ արեւմուտից և հիւսիսից Շիրակը: Արագածի ստորոտը և չորակայքում ամէն տեղ կան շէն և կիսակործան եկեղեցիներ, բերդերի և պալատների մնացորդներ, և Պարսից տիրապետութեան ժամանակից մինչև այժմ տեղ տեղ բնակուում են Պարսիկներ և շատ տեղերում էլ Հայեր: Կան այժմ գիւղեր, որոնք գետ ևս չեն կորցրել իրենց նախկին անունները, ինչպէս օրինակ, Աւան, Կուշ, Աղց, Վանք, Ագարակ, Տեղեր, Փարբի, Ղազարավանք, (Ղազար Փարբեցու նախնիներն այս տեղ է ամրոտիւած. այժմ այդ սրբավայրի հիմքն էլ չկան, որովհետեւ բնակիչները Պարսիկներ են), Փարսի, Աղբերանք, Օշական (այստեղ է Ս. Մեսրոպը Թարգմանչի մարմինը ամրոտիւած. հանգուցեալ Պէտրոս Դ. Կաթողիկոսի օրով վերանորոգեցին այդ սրբավայրը), Յովհաննավանք, Սաղմոսավանք (Ս. Սիօն), Ուշի (այստեղ էլ Ս. Սարգսի մարմինն է ամրոտիւած. այս սրբավայրը դարձեալ կիսակործան է մնացած), Բիւրական (այստեղ է կաթողիկոսների ամարանոցը), Աշտարակ, Մոզնի, և այլն: Իսկ Շիրակի գիւղերն համարեա բոլորն էլ պարսկական նոր անուններ են ստացել:

Արագածն, արեւելքից Ուշի գիւղի վրայով 3 վերստ բարձրանալով, այցելողը կը հանդիպի մի մեծ աւերակի, որին Պարսիկներն անուանում են Գեաւուր-դաւայ: Ուշադրութեան արժանի են շինութիւնների, պալատների, բերդերի և զանազան հաստատութիւնների մնացորդները. սակայն այստեղ ոչ մի եկեղեցու հետք չկայ:

Անցեալներում մի Պարսիկ այդ աւերակներում գտնում է երկու արծաթեայ դրամ իւրաքանչիւրը 4 մսխալ ծանրութեամբ, վերնագիրը ցոյց էր տալիս 2200 տարուայ հռոմէական. այժմ այդ դրամները գտնուում են էջմիածնի թանգարանում: Այս աւերակներում դեռ ևս բուսնում են ընտանի ծաղիկներ և բազմատերեւ դոյնզգոյն վարդեր: Այդ կիսակործան շինութիւնների վրայ դեռ ևս մնացած են արձանագրութեան հետքեր, գրքեր և զանազան կենդանիների քանդակներ, ինչպէս օրինակ, դաւը, հորթ, աղաւնի, շուն, նապաստակ և այլն: Գրքեր չեն կորուսելու:

Այս աւերակից ուղղակի 4-5 վերստ բարձրանալով, երկու խոր ձորերի բարձրավանդակի վրայ այցելողը կ'հանդիպի դարձեալ մի ուրիշ աւերակի, որին Պարսիկներն անուանում են Ամբերդ (ամուր կամ անաւիկ բերդ): Այժմ էլ ձորերի միջից հոսող գետին անուանում են Ամբերդ: Այս Աւերակը Ս. էջմիածնի կալուածքն է: Կան կիսակործան պալատներ, բազնիքներ, եկեղեցիներ և մի քանի յիշատակարանների մնացորդներ: Այստեղից դէպի հիւսիս բարձրանալով հետզհետէ աչքի են ընկնում կիսարհական և կիսարհատական ջրամբարներ, որոնք դարերի ընթացքում քայքայուել են. այժմ միայն մէկն է շէն, որին Ղարա գետն են կոչում և այդտեղ մեծ ջուր է ամբարուում. լաւայից առաջացած փոքրիկ բլուրներն արգելք են եղել ջուրը դուրս գալուն:

Արագածը այս երկրի լեռների մէջ ունի իւր առանձին յատկութիւնը. իւր կանաչ մարգագետիններով, հոտաւէտ հազուադիւր ծաղիկներով և անուշահամ աղ-

բիւրներով: Մայիս ամսուայ սկիզբից մինչև օգոստոսի վերջը այդտեղի բնութիւնը նոր կեանք է տալիս այցելողին:

Արագածից բղտող աղբիւրները կենդանութիւն են տալիս Արարատեան Արարանի և Շիրակի գաւառների բնակիչներին և բուսականութեանը:

(Նոր-Դար)

Խ. ՔՕՁԱՐ.

ՄԵՐ, ՅՈՅՍ ԵՒ ՄԱՀ

Ի ծիւր երկնից անսահման,
Ի կապագեղ կամարին,
Արեւմտի վառ կողման
Քիչ քիչ արփույն շող մարին:

Եւ մեղմայոյզ ծովն յանդոյր
Թրքունը արհի մը հանգոյն,
Ծովի ծովի ծրփայր բոյր ի բոյր
Մերք բուխ եւ մերք խաժագոյն:

Տիպար գեղոյ, ո՞ն, մի կոյս
Յայեռ սփիւռ իւր մագեր,
Կացեալ ծովուն ի յանկոյս,
Դիտէր ըզգեղ սիեգեր...

Բոց մ'հեռուն վէս ի վէս,
Բոց մի անծուխ ոսկեւոյ
Ի վարդասան խնկաւէս,
Ո՞ն, արծաթուէր շող ի շող:

Անդ պասանի ծընրանիս՝
Դիտէր ծաղիկ գեղանի,
Ոյր ի բաժակն ի հանգիս
Երբայ իւր սիրն հոլանի:

Կոյսն ալ վարդին՝ պիտե հայէր,
Սիրակաւոս, ոյր սիրս սուրբ
Սաւառնոցեալ ի յայէր,
Եկեալ եկաց մեծ առ հուրք:

Եւ դէմ առ դէմ սիրս երկու
Վերայ վարդին հրաւառ՝
Միմեանց գոգցես սիրաւիւռ,
Բարձրանային բոցավառ:

Եւ միացան այդ արեւ
Անկեղծօրէն, անբաժան,
Եւ յուսացին, ո՞ն, ի Տէր
Իւրեանց կեանց ապագան:

Եւ սակայն այդ հուրն, աւաղ,
— Հո՛ւրն կարծեցեալ անցուալ —
Բարձրանային մինչ արեւ,
Տակաւ տակաւ նուաղէր...

Եւ ո՞ն, այն վարդն ալ սիրուն
Անիւն դառնայր ընդ հոյն,
Որ պըլլալար մեծ նուաղման,
Արեւուսի աստի նման:

Եւ Արեգին շող անդրէն՝
Երբ սիրեցին յոյս յաշխարհ,
Բոցէն վարդէն, արեւէն
Ո՞ն, լոկ անիւն կը մնար:

Այն բոցապաս վարդն է սէր.
Եւ բարձրացում արեւ յոյս.
Ում հագիւ սիրս են հասեր,
Տխուր մահուան սփռի յոյս...

90 Մեպ. ԱՐԻՍՏԱՆԻՍ Դ. ԶԻԹՅԱՆ
Մեղր-պուրնու

Յ. Թ. ՀԻՆԴԻԵԱՆ. Հիմնական նոր եղանակ
Քրոնոսերն շարադրութեան: Ա. տարի. բարեփոխեալ և յոյժ ճոխացեալ. կը բաժնուի
երկու մասանց: Ա. մասը նուիրուած է Փրանսիային
և հայ թարգմանութեան, Բ. մասը
Հայերէնէն ի Փրանսերէն թարգմանութեան:
Գին 6 դրուշ:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ

ԾԵԱԽՈՏԻ ԱՂԲՈՒՄԸ. — Նոր եղանակ

Պէտքիքայի Հէնօ գաւառին մէջ մասնաւոր
խնամոց խառարկայ եղած է ծխախոտի աղբու-
մը, որոյ վրայ հետեւեալ շահեկան տեղեկու-
թիւնները կը քաղեմք:

Նախ, որպէս զի ծխախոտին արտադրու-
թիւնն առատ և միանգամայն ազնիւ լինի,
պէտք է որ տունկերն միօրինակ և տնքնդ-
հատ կերպով աճին: Քանակը կը նուազի և
տեսակը կը վատթարանայ, երբ երաշտու-
թեան կամ սնունդի պակասութեան պատճա-
ռաւ նոցա ճանաչու խանգարի կամ ընդհատի:

Չափազանց աղբումը ծխախոտին արժէքը
կը նուազեցնէ: Որպէս զի հողն ստանայ այն-
քան միայն սնունդի տարրեր՝ որքան պէտք
ունի այս տունկը, հարկ է կոտորելն աղբը
հողը. այսու ժայն խորասաւորիչ նիւթերը որ
լուծանելի են՝ միջոց կ'ունենան տարածուե-
լու և թափանցելու հողին խորունկ խաւե-
րուն մէջ, ուր սնունդ պիտի լինին արմատ-
ներուն, երբ ամրան մէջ հողին վերին խաւե-
րը չորնան: Ծխախոտի մշակութեան յատկա-
ցեալ հողերն արդէն իսկ խորունկ կերպով
քրքրուած և աղբուած լինելով, լաւագոյն է
այդ հողերու վրայ ցանել նոր ծխախոտը:

Երբ հողը՝ աշնան կամ ձմրան՝ դոմի աղբով
կամ բոգասական արհեստական աղբով աղբու-
ած է, կ'ունենամք լաւագոյն տեսակ ծխա-
խոտ քան երբ սերմանում են քիչ ժամանակ
առաջ աղբուած է:

Երբ գարնան միայն ստիպուած եմք աղբել,
գէթ սերմանում են կարելի եղածին չափ շատ
ժամանակ առաջ աղբելու է: Աշնան մէջ, իբր
արհեստական աղբ կրնայ գործածուիլ 300
քիլոկրամ սիւլֆատ սը բօքս և սիւլֆատ սը
մանէզիւն, (մէջը հարիւրին 35ն աւելի բլոռ չը
պարունակելու պայմանաւ). գարնան մէջ՝ 100
քիլոկրամ սիւլֆատ ֆօսֆատ. կրնայ աւելցուիլ
նաեւ 150-200 քիլոկրամ Շիլիի նիքուալ սը
սուս: Ամրան սկիզբը, մէկ հէք շիլիար ջուրի
մէջ խառնուրդէն 1 քիլոկրամ կրնայ ծառայել
տունկերը ոռոգելու: Զեմիլի աղբի և կոյա-
ջուրի գործածութիւնը ծխախոտին կը վնասէ:
Թ. Թ. Հ.

ԸՆԴ ԵՂԵՆԵԱՆ

Նստած եղեւոյն ստուերին ներքեւ,
Առուակին դիտեմ կարկաշուն վրասկ...
Երազներ շոյեն սիւքսս հեւ ի հեւ,
Ինչպէս սիւքսս անոյ՞ առուին ջուրն յսակ:

Երբ ձայն հիկ չիկայ հեռու ամենից,
Ընկեւ սոսկ բնութեան, հաւուց օդապար,
Ծաղկեալ մարգի մէջ ներքեւ լուրք երկնից,
Ահա հանաչէ մարդ զինք լաւ յայս վայր:

Չը գիտեմ քէ ի՞նչ խորհէի ես անդ,
Երբ հասաւ մեղմիկ հեռուանց յիմ ականջ,
Չայն մի զանգակի յանոյցն ի մարմանդ.
Անցեալսն էր այդ պոնտին ղողանջ:

Այր ու կին, սրլայ մագցին ի վեր
Գրեան համօրէն բլրոյն ի գագար,
Սայլին մէջ բողած ուրազն ու բաներ,
Տօնել ի սահար գերկոյն շաբար:

Ա. ՀԱՄԲԱՐԱՄԻԱՆ

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

Ի Ռուսիա, ներածութեանց համար կայսերական հրովարտակով հետեւեալ կարգադրութիւնք եղած են, գործադրելի մինչև 1891 յուլիս 1.

1. Ոսկի դրամ 20 քօրէքի (100 քօրէք = 1 ռուպլի) վերահարկ մը հաստատուած է իւրաքանչիւր ռուպլի մաքսատուրքի վրայ՝ եւրոպայի սահմանագլուխներէն, ինչպէս և Անգլիոյ վիտանեան և Սև ծովու նաւահանգիստներէն ներածեալ ռուբլի ապրանքաց համար:

2. Իւրաքանչիւր ռուպլի մաքսատուրքի վրայ ոսկի դրամ 40 քօրէքի վերահարկ մը հաստատուած է գետնածուխի, հողածուխի և փայտածուխի, ինչպէս և Սև և Ազախու ծովուց նաւահանգիստներն ներածեալ հողածխոյ և գետնածխակի վրայ:

3. Որ և է վերահարկ չը պիտի առնուի նոյն ապրանքներէն, երբ սոքա ներածին Արեւելեան ցամաքային սահմանագլուխներէն և Պալմիրի ծովու նաւահանգիստներէ: Այս օրինաց ենթարկեալ են նաեւ տակաւու, կողմով և ուրիշ ոչ ամրափակ ամաններով բերուած կանաչ և դեղին, չոր և աղած ձիթապտուղք, կապարք (քէպէրէ), դափնիի տերեւք, խօլնջան (խալանճան), խաչուէն, քաքսոն, համեմք, ամէն տեսակ թէյք, ինչպէս և շաքարք:

Յ. Թ. Հ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տըրուեցաւ Տպագրական Տեսչութեան ընդհանուր քարտուղար և Թուրք լրագրաց գրաքննիչ Հըֆիւի պէյի. — Գ. կարգի՝ Շէֆազաթի պատուանշան՝ Օսմ. կայս. Պանքայի Զմիւռնիոյ մասնաճիւղին պաշտօնեայներէն Ստեփան Նուպար Նիքիտի կնոջ՝ Տիկին Սրուհի Նուպարի:

— Սինոպի կառավարիչ անուանեցաւ Տէտէ փաշա, նախորդ կառավարիչ Մարաշի:

Առանց վկայական ունենալու միջնորդութիւն (սկիւլպտիւր ընող անձինք երբ միջնորդէք ռաթիւ դատ մ'ունենան վաճառականաց և այլոց հետ, դատարանք նկատողութեան չ'պիտի առնուն այս կարգի դատերը:

— Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ պաշտօն ունենալով խորհրդակցիլ այն միջոցներու վրայ, որովք կարելի պիտի լինի պատերազմի ժամանակ Օսմանեան սահմանադրին վրայ հաւաքելի զօրքերը փութով, կանոնաւորապէս և անդորրութեամբ փոխադրել:

— Նախաձեռնութեամբ Ելմուսկան նախարար Վսեմ. Յակոբ փաշայի, միջոցներ ձեռք առնուած են զօրաց հանդերձեղինաց համար պէտք եղած չուխան տեղական գործարանաց պատրաստել տալու համար:

— Եւրոպիոյ մէջ դրամատեարց խումբ մը կազմուելու վրայ է, նոր յատակաձեւի մը համաձայն վերաշինելու համար Սեւանիկ քաղաքը: Այս ընկերութիւն կալուածատեարց փոխ պիտի տայ եղբւր հարկ եղած դրամը, յառաջիկային մէջ կալուածոց հատոյթներէն դանձելու պայմանաւ: Մի և նոյն ընկերութիւնը պիտի չինէ քարանդակներ և վարտար դետին եղբրքը թուրքեր պիտի կառուցանէ:

— Յետ այսորիկ, Բերայի, Դալարիոյ, Պոլսոյ ու Սիլիւստարի թատրոններու մէջ ներկայացմունք՝ յետ քննութեան արտօնուելէ:

յետոյ միայն տեղի պիտի ունենան, ըստ որում այդ ներկայացմունք հանրային բարոյականը կրթելու միայն պէտք է ծառայեն:

— Բոլոր կառավարութիւնք իրենց հաւանութիւնը յայտնած են ի մասին Բաթանթի տրոց գանձման:

— Տիգրանակերտէն մեղ գրուած նամակի մը մէջ գովութեամբ խօսուած է տեղւոյն կուսակալ Վսեմ. հաճի Հասան պէյի, ընդհ. դատախազին և իւր օգնականին, « Պիտայէթ ճէզա » դատարանի նախագահին, ինչպէս և Հայոց Առաջ. Տեղապահ Գեռ. Յովհաննէս Ծ. վարդապետ Փափագեանի բարեօք պաշտօնավարութեանը վրայ:

— Խոզարարաց խումբին պատկանելուն համար ձեռքաւարեալ Ռուսիացի Վարդ. Պատրիքոֆ անուն անձին նախնական հարցաքննութիւնք աւարտած լինելով, պաշտօնագիրք յանձնուած են վերաքննիչ ատենի ընդհանուր դատախազութեան, որ իւր դատագիրք պատրաստելու վրայ է: Նախնական քննութիւնները պարունակող գրութիւնք, ինչպէս նաեւ ընդհանուր դատախազի դատագիրն, երկուշաբթի օր պիտի յանձնուէին Ամրաստանիչ ատենին:

— Պալատի բաղնիքին գափէսձի Սերաստացի Համարաձու մի Բ. դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Եղեռնադատ ատենին առջեւ: Ինչպէս յայտնի է, Համարաձում, կայս. կառավարութեան դէմ անհաճ խօսքեր ըրած լինելուն համար լամբաստանուած էր: Դատը յետաձգուած էր մէկ քանի վկայից բացակայութեանը պատճառաւ:

— Երկուշաբթի աւուր Թ. Հազիգաքի մէջ կը կարգաւթ թէ Գ. զօրարանակի հրամանատար Զէքի փաշա՝ Կարնոյ, Մշոյ, Բաղէշի ու Վանայ կողմերը քննական պոռոյտ մը կատարած պահուն, Աշիթթներու պետերուն յորդորներ ու մեծարանքներ ըրեր է, ի միջի այլոց ըսելով որ հայրենասիրական պարտականութեանց բարձրագոյն աստիճանը պիտի լինին հաւատարմական արարք: Տեղապետք պատասխաններ են թէ իրենց փափաքն է աւելի եւս ամրապնդել այն հաւատարմական զգացումները զորս կը տածեն առ կայս. կառավարութիւնն և միշտ արժանանալ Վեհ. Սուլթանի բարձր համարման: Տեղապետք խոստացեր են, Զէքի փաշայի կողմէն ցոյց տրուելիք կարգադրութեան համաձայն, վերոյգրեալ նահանգաց ու գաւառաց քիւրտ ժողովուրդէն հեծելազօրաց զօրարածին մը կազմել, որոյ իւրաքանչիւր գունդն հազար հոգիէ բաղկանայ: Խնդիրը Վեհ. Սուլթանին մատուցուած լինելով, Ն. Վեհափառութիւն հրամայած է ըստ այնմ պէտք եղածն ի գործ դնել: Յէրիք Մուզաֆֆէր փաշա, որ այդ հեծելազօրաց կազմութեան հսկելու համար զրկուած էր, Երզնկա ժամաներ է:

— Հասկցուած լինելով որ Եթէ Րէթի վարչութեան կանոնադրութեան և յանձնառութեանց տեսքին մէջ նշանակեալ ինչ ինչ կարեւոր բարեփոխութիւնք ի գործ դրուին, բաց ի այն 700 000 ոսկիէն զոր Րէթին ամէն տարի կը վճարէ Հանրային Պարտուց Վարչութեան և բաց ի այն խառն հասութի բաժինէն որ Րէթի վարչութեան կը պատկանի, կայս. կառավարութեան բաժինն տարեկան մէկ քանի ոսկի պիտի մնայ, Վեհ. Սուլթանի հրամանաւ Յանձնաժողով մը կազմուած է այս խնդրին մանրամասնաբար քննելու համար:

— Պրուսայի մէջ Պրուսա անուն թրքերէն թերթ մ'սկսաւ հրատարակուիլ:

— Յետ այսորիկ թատերական գրաքննութիւնը պիտի կատարուի յատուկ յանձնաժողովոյ մը կողմանէ:

— Պ. Պոնտինի անուն Իտալացի մ'արտօնութիւն խնդրած է Եթտի գուլէի կազարանին մօտ հացի չորս փուռեր հաստատելու համար: Այս փուռերու ջերմութիւնը պիտի հաղորդուի կազարանին այն խողովակներէն որք կազի պատրաստութեան յատուկ են: Հացի պատրաստութեան համար փուռերուն հարկ եղած ջերմութիւնն որ 1200 աստիճան է, այդ կերպիւ մինչև 2000 աստիճանի պիտի բարձրանայ: Այդ փուռեր պիտի կրնան օրական 24000 օխա հաց պատրաստել: Հացի խմորը պիտի թրուի մեքենայից միջոցաւ որք պիտի շարժին կազի ուժով: Փուռերու վարչութիւնն այդ պատճառաւ գումար մը պիտի վճարէ կազի ընկերութեան:

— Կայս. Իրատէ մը հրամայած լինելով գոցել Դասըմ փաշայի ձորը, քննելու ձեռնարկուած է զայս խնդիր:

— Կովկասի գաղթականաց երրորդ մասն, 2200 հոգի, մեր նաւահանգիստն հասնելով չորեքշաբթի օր, իւր ճամբան շարունակեց դէպ ի որոշեալ տեղը:

— Մայրաքաղաքիս ջրոյ ամբարանոցները մաքրելու համար խորհրդակցութիւնք կը կատարուին Պետական խորհրդոյ մէջ:

— Պայագիտի նորընտիր կառավարիչ Մէհմէտ Ալի փաշա իւր պաշտօնատեղին ուղեւորեցաւ:

— Ի Մալաթիա պատահած վերջին հրդեհը 20000 ոսկւոյ վնաս մը պատճառած է:

— Կիրասոնի և Սամսոնի միջև ի մօտոյ հեռագրական նոր գիծ մը եւս պիտի հաստատուի յարաբերութեանց դիւրութեան համար: Այս նոր գիծով ցարդ եղած գծերու թիւն երեքի պիտի հասնի:

Կիրասոնի կաղինի բերքն, որ Եւրոպիոյ հըրապարակաց վրայ մեծ ընդունելութիւն գըտած է, այս տարի միւս տարիներու բաղդատմամբ թէեւ նուազ պիտի լինի, բայց տեսակը շատ լաւ է: 70 օխան, որ անցեալ տարի 50 զրուշի կը վաճառուէր, այս տարի մինչեւ 105-110 զրուշի բարձրացած է:

— Կ. Պոլսոյ քարափանց շինութիւնն հըրամայող կայս. Ֆէրմանը չորեքշաբթի օր յանձնուեցաւ Միշէլ փաշայի փոխանորդ Պ. Կռանէի:

— Վերաքննիչ ատենի առևտրական ճիւղը այս օրէն սկսեալ առաւօտները ժամը 6ին պիտի բացուի և մինչեւ ժամ 7 ներքին գործերով զբաղելէ յետոյ դատավարութեանց պիտի սկսի:

— Սպարապետի Դուռն հրահանգ ուղղելով որոց որ անկ է, ծանոց թէ երբ պահապանք, անտառապահ, հովիւք և ուղևորք զէնք կրելու համար արտօնութիւն ուղեն, պէտք է նախ՝ անոնց անցեալ կեանք քննել, երաշխաւոր մ'առնուլ և յետոյ հինգ զրուշի փոխարէն տալ արտօնագիրն, որ մէկ տարուոյ համար միայն ընդունելի պիտի լինի:

— Անցեալ սեպտեմբերին մայրաքաղաքիս մէջ պատահած մահերու թիւն է 726, որոց 483ն իսլամ, 288ը քրիստոնեայ և 41ը հըրեայ: Այս մահերէ 10ը ծաղիկ հիւանդութեանէ յառաջ եկած են:

— Մենաշնորհ խնդրուած է Կէօզ-Թէրէի ջուրը խողովակներու միջոցաւ մինչև ծովեզր փոխադրելու համար:

— Կարնոյ մէջ թաղապետական դեղարան մը հաստատուած է:

— Բարիպետի կոմս Մօքլէրի և Պ. Լէօն Բլաուի նորահար հրէջք գործին Վեհ. Սուլթանի գնահատման արժանացած լինելով, այդ գործիքէն մեծ թուով ապսպրուած է՝ մայրաքաղաքիս մէջ ընդհանրացուելու համար։

— Պոլսոյ քարափանց շինութիւնը 3-4 տարիէն պիտի աւարտի։ Մենաշնորհի պայմանաժամն է 85 տարի։ Ընկերութեան դրամագլուխը պիտի լինի իբր 60 միլիոն ֆրանք։

— Օսմ. նամակատունը ցարդ թղթատարով զրկուած գրքերու իւրաքանչիւր հարիւր կը բամբին համար 40 փարա կ'առնէր։ Արդ, նոր որոշման մը համաձայն, ծովու ճամբով զըրկուած գրքերու իւրաքանչիւր 75 կրամէն 10 փարա պիտի առնուի և ցամաքի ճամբով զըրկուածներու իւրաքանչիւր 100 կրամին համար 20 փարա։

— Վեհ. Սուլթանը հրամայած է որ կայս. բժշկական վարժարանէն ելնող բոլոր բժիշկք բազմօգեան դրութիւնն ուսանին և Զօէրոս փաշայի հիւանդանոցն առաւել ևս ընդարձակի։

— Միջերկրականի անգլիական նաւատորմը Իզմիրէն Սեւանիկի նաւահանգիստն ուղեւորներ է ուր պիտի մնայ քանի մը շաբաթ։

— Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ, Բժշկական վարժարանին գործնական բժշկութեան ուսուցիչ Տօք. Վսեմ. Խօրասանճեան էֆ., Ներքին հիւանդութեանց ուսուցիչ Միրլիփա Ֆէյզլի փաշա, Արտաքին հիւանդութեանց ուսուցիչ գնդապետ Նաիմ պէյ և մորթի հիւանդութեանց ուսուցիչ գերմանացի Պ. Ֆոն Տիւրէնի Պերլին ուղեւորեցան թոքախտի դարմանման համար Տօք. Քոսի գիւտն ուսումնասիրելու և մայրաքաղաքիս մէջ ի գործ դնելու համար։

— Երազեր կը պատրաստուին ի Բ. Դուռն գրամագլուխ մը կազմելու համար, որ պիտի յատկացուի Կ. Պօլսոյ հրկիզեալ թաղերու վերաշինութեան։ Այդ շինութիւնը պիտի կատարուին այնպիսի եղանակաւ մ'որ նոր թաղերն ըստ կարելոյն զերծ մնան աւերիչ տարրէն։

— Բաց ի Պ. Նակէլմաքէրսէ, Մուտանիա-Պրուսա-Գոնեայի երկաթուղոյ գծին շինութեան համար մենաշնորհ խնդրած են նաեւ Պ. Վիթիէ, Ֆէրիք Նէճիպ փաշա և Պ. Բաուլա։

— Կայս. Իրատէ մը հրամայած է քննել թէ՛ մայրաքաղաքիս և թէ՛ գաւառաց դատարաններու նախագահաց, անդամոց և այլ գատական պաշտօնէից վիճակը, անկարողները պաշտօնանկ ընել, և անոնց տեղ նորերու ընտրութեան համար ուրիշներէ նախամեծար համարիլ Իրաւագիտական վարժարանի վիսյեալ շրջանաւարտները։

— Կարնոյ անգլ. հիւպատոս Պ. Քիլֆորտ-Լոյտի և պարսկական հիւպատոս Միրզա Ալի խան անցեալ շաբաթ օր մայրաքաղաքս ժամանեցին։

— Տպագրական Տեսչութեան կողմէ կը ծանուցուի թէ, Եանեայի Մէտրապօլտարանին մէջ քրիստոնէից միջև կաւել մը տեղի ունենալու պահուն, տեղական կառավարութեան կողմէ արգելուելով որ և է զէշութեան տեղի չէ տրուած։ Նոյն խոյն եանեայի և ամրողջ նահանգին մէջ կատարեալ անդորրութիւն կը տիրէ, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

— Բազմէի կուտակութիւնը կը ծանուցանէ թէ, իմացուելով որ նահանգին Պուլա-նըք ու Մալազկերտ գաւառական մէջտեղը հեծեալ զօրք մը վիրաւորուած է քիւրտերու կողմէ, տեղական կառավարութեան հրամա-

նաւ ոճրագործաց ձերբակալման ձեռնարկուած է և թէ ուրիշ գէպք պատահած չէ։

— Ի Պէօյլաքտէրէ ձերբակալեալ Աբրահամի, Մեքլեքի և փախստական Համթարձուսի դատն յետաձգուած է յառաջիկայ երեքշաբթի աւուր։

— Կարսի մէջ պաճարախտ երեան ելած է։

— Ի Կէլիպօլու նախընթաց օր առատ ձիւն տեղացեր է։

— Ձեռնարկուած է բարեկարգել Մաքրի-գիւղի կտաւի զինուորական գործարանը։

— Վերջին հոկտ. ամսոյ մէջ Օսմ. ծխախոտի Րէթիի հասոյթք 156 հազար ոսկի եղած են։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եկեղեցական Համագումար ժողովոյ կողմանէ կարգեալ Յանձնաժողովն հինգշաբթի օր ի նիստ գումարելով, վերջին անգամ ընթերցաւ առանձնաշնորհմանց խնդրոյն առթիւ Բ. Դրան կողմէ եկած պաշտօնագրոյն համար պատրաստեալ պատասխանագիրն և որոշեց ներկայացնել զայն Եկեղ. Համագ. ժողովոյ, որ ի նիստ պիտի գումարի յառաջիկայ երեքշաբթի։

— Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն երկուշաբթի օր իւր քով կոչելով Վսեմ. Մաքսուտ Սիմօն պէյն և Ունճեան Վսեմ. Արիկ էֆէնտին, ինչ ինչ հրամաններ ըրաւ, զորս նոյն օրն իսկ Մաքրիգիւղ երթալով, հաղորդեցին Ամեն. Ալըքեան Տէր Խորէն Սրբաղան Հօր։

— Մեր Տիգրանակերտի թղթակիցը շատ տըխուր կերպով կը նկարագրէ տեղւոյն աղքատի վարժարանաց անկերպարան վիճակը։ Տեղւոյն Քաղ. ժողովոյ պատուարժան անդամոց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք առ այս, յիշեցնելով որ իրենց պարտաւորութեանց էական և ամենակարեւոր մասը կը կազմեն վարժարանաց բարւոք և արդիւնաւոր ընթացքն և եկեղեցեաց բարեգործութիւնը։

— Նոր-Դաւի մէջ կը կարգաւք թէ, Դերբէնդի մէջ վախճանելով Կարնեցի Գասպ. Պ. Ամիր անուն մի մանրավաճառ, իւր 2.000 բուրլի հարստութենէն 300 բուրլի կտակեր է զինքը խնամող մի Ռուս կնոջ, իսկ մնացեալն երկու մասի բաժնելով, մի մասը բաժին հաներ է տեղւոյն Հայոց Ուսումնարանին, միւս մասը՝ Միացեալ Ընկերութեան։

— Հոկտեմբերի 24ին լրանում է Մոսկուայի ամենահին ուսումնարաններէից մինի — արեւելեան լեզուների Լազարեան ճեմարանի 75 ամեակը։ Այդ ճեմարանը հիմնուել է 1815 թուին և դրա հիմնադիրն, ինչպէս յայտնի է, Հայ բարեգործ Լազարեանն էր։ Իւր գոյութեան օրից Լազարեան ճեմարանը 1500 ուսանող է բաց թողել, ինչպէս Հայ, նոյնպէս և Ռուս, որոնք ներկայումս ցրուած են եւրոպական Ռուսիայում, Կովկասում, Անդրկովկասում, և մինչև անգամ Թուրքիայում և Պարսկաստանում։ Որովհետեւ այժմ սոցիալութիւն չկայ 75 ամեայ յօրեկանները պաշտօնագէտ տօնելու, ուստի Լազարեան ճեմարանն էլ իւր յօրեկանը կը տօնէ տեղի կամ պակաս հանգիսաւոր ակօ և ճաշ սարքելով։ Ամէն կողմից պատրաստուած են շնորհաւորել ճեմարանի յօրեկանն ուղերձներ և հեռագրեր ուղարկելով։

ՆՈՐ. ԳԱՐ

— Տիկին Աննա Էսսեան, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, Ս. Ծննդեան տօնի առթիւ, Խաղաղի Գալփեան Որբանոցին

նուիրեց 30 որբ աշակերտուհեաց շրջագետ շինուելու համար հարկ եղած կերպար։ Իսկ Տիկին Մարի Կ. Կիւլպէնկեան նոյն հաստատութեան նուիրեց իւր վերջերս թարգմանած «Առանին Տնտեսագիտութիւն» գրքէն 200 օրինակ։

— Չորեքշաբթի օր Տնտես. Խորհուրդն իւր սովորական նիստն ըրաւ ատենապետութեամբ Մեծ. Սեթեան Միհրան էֆէնտիի։

Խորհուրդն ասկից առաջ որոշած էր մայրաքաղաքիս բոլոր եկեղեցեաց համար մասնաւոր արձանագիրք սահմանել, յորում մանրամասնաբար նշանակուին եկեղեցեաց կալուածները, վազֆներն, եկեղեցական անօթներն ու զգեստներն, ընդունելի և վճարելի կըտակներն և այլ գոյքերն ու ստացուածքներն, ինչպէս և Սահմանադրութեան հաստատութենէն ի վեր մատակարարութեան եւլմաից հաշուեցոյցներն։ Ըստ այս նոր որոշման, Մայր եկեղեցւոյ արձանագիրքն աւարտած և ձեռնարկուած լինելով Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ տումարին պատրաստութեան, Խորհուրդը նկատողութեան առաւ զանոնք և գոհ եղաւ, և ուշադրութեան առնելով սոյն գործին կարեւորութիւնն ու օգտակարութիւնն, որոշեց ընդ փոյթ պատրաստել տալ նաեւ միւս եկեղեցեաց տումարները։

Խորհուրդն զբաղեցաւ նաեւ կարգ մը կտակային և հաշուական խնդիրներով։

— Սամսոնէն գրուած նամակ մը կը գուժէ մահն սրտի և մտաց ձիրքերով օժտեալ երիտասարդի մը, Նիկողիմոս էֆէնտի Հազարեանի։ Նամակագիրն երկարօրէն նկարագրած է յուզարկաւորութեան հանգէսը։ Իւր բարեկամներէն Մեծ. Տեալք Միհրան Քիւրքճեան և Գրիգոր Թօղատլեան դամբանականներ խօսելով, ներրողեր են հանգուցելոյն առաքինի կեանքը։

— Մեր Սամսոնի գործակալ Մեծ. Միհրան էֆ. Քիւրքճեան մայրաքաղաքս եկաւ՝ դարմանելու իւր հիւանդութիւնը։

— Հրատարակուեցաւ Ալգ. Հիւանդանոցի 1891 տարւոյ Պարզ Օրացոյցը։ Գին 40 փարա։ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կնիքը չը կրող օրինակը անվաւեր են։

ԵՍԱԳԼԻԿԻ ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆՔ

Թիւայոյի. Գ. Կ'երեւի օր մուցուած է յանձնարարեալ անձին գրել՝ վճարելու նշանակեալ գումարը, վասն զի տեղեկութիւն չ'ունի։

Կիւլիւթաքնէ. Զ. և Ք. Գրեցէք. կարեւորներն ընտրանք կը հրատարակենք։

Երզնկա. Տ. Շնորհակալութիւն Ձեր նոր կարգադրութեան համար։

Սամսոն. Ա. Առանց տեսնելու չեմք կարող որոշել հրատարակել իննէն կամ ո'չ։

ԱՐԺԷՔ ԳՐԱՄՈՑ			
Օսմ. լիւան 400 դրէ էն			
Մէջնայի	107 32	Արժաթ մանեթ	87 20
Մէջնայի	100 40	Բուսիդ բօլ	91 5
Պէշիք, Ալթըլըք	102 30	Նաբօլեան	87 2
Քառորդ մէճիա	106 25	Գրեմից	51 10
Մանր մէճիա	101 30	Անգլ. լիւան	109 30

Մանեթ թղթադրամ 7 75

Գոնտիտէ (երեկոյ.)	19 10	Բուս. երկ. բաժին	75
Նոր փոխ. 4 ժ	0	Թղթադրամ (Թաւ.)	43
(Թահիլաթ Օսմ.)	77 20	Ներքին փոխաւ.	60

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ Ա. ՍԱՔԱՅԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆԵԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Եսկի գապիլէ Բասսէսի, թիւ 61